

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNİN DEĞERLER EĞİTİMİNDEKİ
YERİ VE ÖNEMİ**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan

Mustafa KELEŞ

Danışman

Prof. Dr. Oğuzhan YONCALIK

2019

KIRIKKALE

KABUL ve ONAY

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma aşağıdaki jüri üyeleri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 09/ 07/2019

İmza

Prof. Dr. Oğuzhan YONCALIK

Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Jüri Başkanı

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Kazım KAYA

Ahi Evran Üniversitesi, BESYO Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Üye

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Aziz GÜÇLÜÖVER

Üye

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR.....	v
ÖZET.....	vi
SUMMARY.....	viii
TABLolar	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Sayıtlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	5
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Eğitim	7
2.1.1. Formal Eğitim	9
2.1.1.1. Örgün Eğitim.....	9
2.1.1.2. Yaygın Eğitim	9
2.1.2. İnfomal Eğitim.....	10
2.2. Beden Eğitimi ve Spor.....	10
2.2.1. Bireysel Sporlar	13
2.2.2. Takım Sporları	14
2.2.3. Okul Sporları.....	14
2.3. Beden Eğitimi ve Spor'un Önemi	14
2.4. Değer ve Değerler Eğitimi.....	16
2.5. Değerler Eğitiminin Önemi	23
2.6. Değerler Sınıflamalarının İncelenmesi	25
2.6.1. Rokeach Değer Sınıflaması.....	27

2.6.2. Spranger Değer Sınıflaması	27
2.6.3. Schwartz Değer Sınıflaması.....	28
2.6.4. Nelson Değer Sınıflaması	29
2.6.5. Toplumsal ve Dini Değerler.....	30
2.6.6. Bireysel Değerler	30
2.6.7. Demokratik Değerler	31
2.7. Değerler Eğitimi Programı	31
2.8. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları	33
2.8.1. Öğretim Programlarının Amaçları	34
2.8.2. Değerlerimiz	35
2.9. Değerler Eğitimi Yönergesi.....	36
2.9.1. Amaç	36
2.9.2. Dayanak	37
2.9.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Programının Özel Amaçları.....	38
2.10. İlgili Araştırmalar	38
3. GEREÇ VE YÖNTEM	41
3.1. Araştırmanın Modeli.....	41
3.2. Evren ve Örneklem	41
3.3. Veri Toplama Aracı	41
3.4. Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	42
3.5. Verilerin toplanması	43
3.6. Verilerin analizi	44
3.7. Çalışma Grubu	44
3.8. Araştırmanın Amacı	44
4. BULGULAR	46
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	54
6. KAYNAKLAR.....	61
EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ.....	77

ÖNSÖZ

Uzun bir sürecin ardından yüksek lisans tezi çalışmamı başarı ile tamamlamış bulunmaktayım. Değerler eğitimi üzerine yaptığım bu araştırmada öğrencilere değerlerin kazandırılmasında beden eğitimi ve spor dersinin yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Eğitim ve öğretim süreci içerisinde benden yardımlarını esirgemeyen, çalışmamda yol göstericim olan ve farklı bakış açıları kazanmamı sağlayan tez danışmanı hocam Prof. Dr. Oğuzhan YONCALIK'a teşekkürü borç bilirim. Yoğun tez dönemimde fikirlerine ve önerilerine başvurduğum Dr. Öğr. Üyesi Kazım KAYA hocam ve Dr. Öğr. Üyesi Aziz GÜÇLÜÖVER hocama, bana her daim destek olan Dr. Öğr. Üyesi Levent VAR hocama, manevi destekte bulunan değerli meslektaşlarım Metin İLHAN ve Emrah TÜRK'e, babam Mehmet KELEŞ'e ve atletizm antrenörüm Resul KÖSTEKÇİ hocama şükranlarımı sunarım.

Mustafa KELEŞ
Kırıkkale-2019

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
Ed.	: Editör
et al.	: Ve Diğerleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	: Milli Eğitim Müdürlüğü
METK	: Milli Eğitim Temel Kanunu
s.	: Sayfa
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
Vd.	: Ve Diğerleri
Ve ark	: Ve Arkadaşları

ÖZET

Keleş, Mustafa, “**Değerler Eğitiminde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Yeri ve Önemi**”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019.

Bu çalışma T.C Milli Eğitim Bakanlığı değerler eğitimi programında yer alan değerlerin, ilköğretim 8. sınıfta okuyan öğrencilerin tutum ve davranışlarına aktarılmasında beden eğitimi ve spor dersinin yerini ve önemini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma, ilköğretim 8. sınıfta okuyan öğrencilerin MEB değerler eğitimi yönergesinde yer alan değerleri, beden eğitimi ve spor dersinde kazanma düzeylerini ölçmesi bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kırşehir ilindeki 8. sınıf öğrencileri, örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılan 146 kız öğrenci ve 161 erkek öğrenci olmak üzere toplam 307 öğrenci, deney grubunu ise 34 kız ve 44 erkek öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır, ihtiyaç duyulan veriler Yoncalık ve Keleş (2018) tarafından geliştirilen ‘Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Değerler Eğitimi Anketi’ kullanılarak, uygun örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. MEB Değerler Eğitimi Yönergesinde yer alan değerleri içeren değerler eğitimi anketi formu, alanyazın taraması yapıldıktan sonra toplumsal ve dini değerler, bireysel değerler ve demokratik değerler olarak üç gruba ayrılmıştır. 5’li likert tipi olan değerler eğitimi anketinin verileri SPSS paket programıyla işlenmiş ve verilerin analizinde parametrik testler kullanılmış; iki kategorili değişkenler için t testi, üç ve daha fazla kategorileri bulunan değişkenlerin analizinde One-way ANOVA ve değişkenlerin birbirlerine etkisinin analizinde Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Ön uygulama sonucunda anket formunun geneline ilişkin iç güvenirlik katsayısının .93, toplumsal ve dini değerler alt boyutunda .90, bireysel değerler alt boyutunda .83, demokratik değerler alt boyutunda ise .80 olduğu belirlenmiştir.

Değerler eğitimi anketi ve alt boyutlarında alınabilecek maksimum puan 150’dir analizler incelendiğinde öğrencilerin puan ortalaması ise 126,39’dur, değerler eğitimi anketi madde ortalamalarında alınabilecek maksimum puan 5’tir analizler incelendiğinde en yüksek kazanım puanına 4,43 ile cesaret-liderlik değeri, en düşük kazanım puanına ise 4,00 ile misafirperverlik değeri sahiptir. İlk beş sırada

cesaret-liderlik değeri, sorumluluk alma değeri, özgüven değeri, vatanseverlik değeri ve alışkanlık değeri yer almaktadır. Bu değerlerin beden eğitimi ve spor dersi ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin değerler eğitimi anketinde ve anketin alt boyutlarında cronbach alfa iç güvenirlilik katsayısı değerinin anketin genelinde .96, toplumsal ve dini değerler alt boyutunda .95, bireysel değerler alt boyutunda .85, demokratik değerler alt boyutunda ise .82 olduğu görülmüştür. Ankete verdikleri cevapların analizleri incelendiğinde, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden fazla değer kazandığı sonucuna ulaşılmıştır. Lisanslı sporcu olma değişkenine göre beden eğitimi ve spor dersine katılan sporcu lisansına sahip öğrencilerin sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilerden fazla değer kazandığı, lisanslı olarak yapılan spor türü değişkenine göre beden eğitimi ve spor dersine katılan bireysel sporlar yapan öğrencilerin takım sporları yapan öğrencilerden fazla değer kazandığı görülmektedir. Başka bir deyişle hem beden eğitimi ve spor dersine katılıp hem lisanslı olarak spor yapan öğrenciler daha fazla değer kazanımına sahiptir. Ayrıca beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak bireysel sporlar yapan öğrencilerin değer kazanımı, lisanslı olarak takım sporu yapan ve sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilerin kazanımından daha fazladır. Sonuçlar incelendiğinde beden eğitimi ve spor dersinin, MEB değerler eğitimi programında yer alan ve öğrencilere kazandırılması planlanan değerleri öğrencilere kazandırmada önemli bir yere sahip olduğu düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Beden Eğitimi ve Spor.

SUMMARY

Keles, Mustafa, " **The Place and Importance of Physical Education and Sport Course in Values Education** ", Master's Thesis, Kırıkkale, 2019.

This study was carried out in order to investigate the place and importance of physical education and sports lesson in transferring the values included in the values education program of Republic of Turkey Ministry of National Education to the attitudes and behaviors of 8th grade students. The study is important in terms of measuring the values in the 8th grade elementary school students' education in the MoNE values education framework, the level of acquisition in physical education and sports lesson.

The population of the study consists of 307 students (147 female students and 161 male students) who participated in the study voluntarily in the 8th grade in Kırşehir province in the 2017-2018 academic year, and the experimental group was 34 female and 44 male students.

The model of the research was determined as relational survey model and the data needed in the research were collected by appropriate sampling method using the "Values Education Questionnaire in Physical Education and Sports Lesson" developed by Yoncalık and Keles (2018). After the literature review, the values education questionnaire form, which includes the values in the MoNE Values Education Directive, was divided into three groups as social and religious values, individual values and democratic values. The data of the 5-point likert type values education questionnaire were processed into SPSS package program and parametric tests were used in the analysis of the data; t test was used for two-category variables, One-way ANOVA was used for the analysis of variables with three and more categories and Pearson Correlation analysis was used for the analysis of the effect of the variables on each other. As a result of the preliminary application, the internal reliability coefficient for the overall questionnaire was .93, .90 for social and religious values, .83 for individual values and .80 for democratic values.

The maximum score that can be obtained in the values education questionnaire and its sub-dimensions is 150, the average score of the students is

126,39 when the analysis is examined, the maximum score that can be taken in the item averages of the values education questionnaire is 5,00 when the analysis is examined, the value of courage-leadership has the highest gain score with 4,43 and the lowest gain score is 4,00 with hospitality value. Courage-leadership value, taking responsibility value, self-confidence value, patriotic value, hardworking value are the top five. It can be said that these values have a meaningful relationship with physical education and sports lesson.

It was observed that the cronbach alpha internal reliability coefficient value of the students who participated in physical education and sports lesson in the values education questionnaire and the sub-dimensions of the questionnaire was .96 in the general survey, .95 in the social and religious values sub-dimension, .85 in the individual values sub-dimension and .82 in the democratic sub-dimension. When the answers given to the questionnaire were examined, it was concluded that there was no significant difference according to age variable and male students gained more value than female students. According to the variance of being licensed athletes, it is seen that licensed students gained more value than students who aren't licensed in physical education and sports lesson. According to the variance of the type of the licensed sports, it is seen that students who participate in physical education and sports lesson and do individual sports gain more value than students who do team sports. In other words, students who both participate in physical education and sports lesson and are doing sports as licensed have more value gain. In addition, the value gain of the students who participate in physical education and sports lesson and do individual sports as licensed is more than the gain of students who do team sports and who do not have athletes license. When the results are examined, it is thought that physical education and sports lesson has an important place in bringing the values which are included in the MoNE values education program and planned to be gained to the students.

Key Words: Value, Values Education, Physical Education and Sports

TABLÖLAR

Tablo 1. Rokeach Değer Sınıflaması.	27
Tablo 2. Spranger Değer Sınıflaması	28
Tablo 3. Schwartz Değer Sınıflaması	29
Tablo 4. Değerler eğitimi anketi alt boyutları ve maddeleri	44
Tablo 5. Çalışma grubunun demografik bilgileri	45
Tablo 6. Değerler eğitimi anketi ortalamaları	47
Tablo 7. Değerler eğitimi anketi madde ortalamaları	48
Tablo 8. Değerler eğitimi anketi madde ortalamalarının sıralanması	49
Tablo 9. Cinsiyet değişkenine göre değerler	50
Tablo 10. Lisanslı sporcu olma değişkenine göre değerler	51
Tablo 11. Lisanslı olarak yapılan spor türü değişkenine göre değerler	52

1. GİRİŞ

Değer, nesnelere, varlıklara veya faaliyetlere ahlaksal, ruhsal, toplumsal açıdan ya da estetik açıdan verilen önem ya da üstünlük derecesi olarak tanımlanabilir (Öncül, 2000). Türk Dil Kurumu (2018) değer kavramını; “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlamaktadır.

Değerler kişilerin işlerinin ve günlük yaşantılarının ayrılmaz bir parçası olan ve kişinin yaşamına anlam kazandıran ideallere, tercihlere, kararlara ve davranışlarına yol gösteren inançlara ve tutumlardır (Erdem, 2003; Özgener, 2004; Robbins, 1994). Mehmedoğlu'na (2006) göre insanlarda var olan değer yönelimlerini belirlemek, bu yönelimlerin onların tutum, davranış, toplumsal deneyim ve rolleriyle ilgili etkileşimlerini ortaya çıkarmak amacıyla değerler üzerine araştırma yapılmaktadır.

Değerler, toplum tarafından en doğru ve en faydalı olarak kabul edilen davranışlar prensibidir. Hayatımızın önemli bir parçası olması sebebiyle yaşamımızı derinden etkimektedirler. Toplumun yapısını ölçmek için, değerler ele alındığında toplumun yapısını temsil eden parçaların hepsinin kendi değer yargılarının olduğu görülmektedir. Bu kurumların başında aile, okul, din, politika, ekonomi ve spor bulunmaktadır, bunlar değerlerin kazandırılmasında, devam ettirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli rol üstlenirler (Kuter ve Kuter, 2012).

Değerler eğitimi bireyin değerleri kazanması, benimsemesi ve karakterinin bir temel unsuru haline getirerek davranışa dönüştürmesi için verilen ve hayat boyu devam eden bir eğitimidir. Bu eğitime olan ihtiyaç ve artan ilgi akademik alanda da karşılık bulmuş ve bilim insanları değer ve değerler eğitimi kavramını çeşitli şekilde ele almaya çalışmışlardır (Kapkın ve ark., 2018). Meydan ve Kaymakcan'a (2014) göre farklı ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de ebeveynler ve eğitim çalışanları bu değerler eğitiminin önemini ve gerekliliğinin farkındadırlar. Değer eğitimi üzerine yapılan çalışmalar her geçen gün artmaktadır (Özsoy,2007).

Her toplum kültürel değerlerini sonraki kuşaklara aktarmayı amaçlar. Toplumlar kültürel değerlerini yeni kuşaklara yalnızca eğitim yoluyla aktarabileceklerinden, toplumların eğitime önem vermeleri gelişmeleri açısından önem taşır. Eğitimle birlikte yeni kuşaklara kültürel değerlerin yanında çağın

gelişen değerlerini, teknolojisini ve bilgi birikimi de aktarılır (Yavuz, 2004). Aydın'a göre (2011) değerlerin dışı dönük son aşaması insan eylemleridir. Bu yüzden değerlerin bilgi olarak kalmayıp eyleme dönüşmesi beklenir.

Sosyal bilimlerde, değerler en önemli psikolojik değişkenler olarak kabul edilmektedir. Değerler, küçük yaşlardan itibaren seçimlerimizi düzenleyerek kararlarımız ve davranışlarımızı yönlendirmekte ve onlar için standartlar koymaktadır. Dolayısıyla çocukların sahip olacakları değerler, onların davranışlarını, hayata bakış açılarını, yani kişiliğini etkilemektedir. Bu bilinçle, son yıllarda ülkemizde ve dünyada değerler ile ilgili çalışmalar her geçen gün artmaktadır ancak bu çalışmalar diğer alanlara nazaran sporda göreceli olarak ihmal edilmiştir (Gürpınar, 2016)

Spor bir eğitim aracı olmasının yanı sıra ahlaki değerlerin kazandırılmasında da önemli bir araç konumundadır. Centilmenlik, saygı, hoşgörü, dürüstlük, başarıyı kutlama gibi insani öğeleri içeren fair-play okul sporları vasıtasıyla öğrencilere kazandırılabilir. Bu bakımdan spor demokratik bir toplum yaşantısı için önemlidir (Pehlivan, 2004).

Alanyazında, beden eğitimi ve sporun bilişsel, zihinsel ve fiziksel yararlarını araştırarak ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte, beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi konusundaki çalışmalarda alanyazının sınırlı olduğu söylenebilir. Toplumun bütün kesimlerinde sporun eğitim aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Spordan en fazla verimi elde edebilmek için spor ahlakına, spor felsefesinin ilkelerine ve kurallarına bağlı kalınması gerekmektedir (Erişim, 2006).

Çalışmanın konusu, eğitim öğretim süreçleri içerisinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin değerlerin kazanılmasında önemini belirleyerek bu aktivitelerin toplumsal değerlerle uyumunu incelemek ve eğitim öğretim süreçlerinde beden eğitimi ve spor dersinin doğru ve etkin kullanımını sonucunda sağlanabilecek olan kazanımlara dikkat çekmektir.

1.1. Problem Durumu

Problemin oluş nedeni değerler eğitimi programında yer alan değerlerin, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin tutum ve davranışlarına aktarılmasında beden eğitimi ve spor dersinin ne derecede katkı sağladığının incelenmesidir. Değerler eğitimi programında yer alan değerler ve beden eğitimi ve spor dersi arasındaki

ilişki bu çalışmada açıklanacaktır. Problem cümlesi ise şöyledir: “beden eğitimi ve spor dersi ile değerler eğitimi programında yer alan değerlerin öğretilmesi arasındaki ilişki nasıldır?”

1.2. Araştırmanın Önemi

Değerler toplum hayatında önemli bir yere sahiptir bu yüzden değerler sistemli olarak yeni nesillere aktarılmaya çalışılmaktadır. (Varış, 1998).

Değerler doğuştan getirilmeyip, sonradan kazanılmaktadır. Değerlerin kazandırılması eğitimin temelinde yer almaktadır. Eğitimin temelinde fertlerin topluma uyumlu hale getirilmesi yatmaktadır. Bu nedenle okul, bireylere değer kazandırmada en etkili araçların başında gelmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Beden eğitimi ve spor dersi, bireylerin bilişsel ve zihinsel gelişimiyle fiziksel gelişiminin paralel olarak devam etmesinin yanı sıra bireyin toplum içerisinde daha sağlıklı daha mutlu ve verimli olmasında önemli bir rol oynar. Güven’e (1992) göre sporla uğraşan bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığı üst düzeyde olmaktadır. Bunun yanında spor, ödüllerin ve kupalarla birlikte topluma, kurallara uymayı, disiplini ve sosyal barışa inanan fertler kazandırır.

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanmakta olan mevcut müfredat içerisine alınan ve tüm derslerde işlenmesi planlanan değerler eğitimi konusunun, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin tutum ve davranışlarına aktarılmasında beden eğitimi ve spor dersinin yerinin ve öneminin bilimsel araştırmalarla ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

1.3. Alt Problemler

Birinci alt problem; değerler eğitimi programında yer alan değerlerin kazandırılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin demografik farklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin anket puanları karşılaştırıldığında değerler eğitimi anketinde yer alan değerlerin ve alt boyutlarının kazanılmasında yaş değişkeni bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

2. Beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin anket puanları karşılaştırıldığında değerler eğitimi anketinde yer alan değerlerin ve alt boyutlarının kazanılmasında cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

İkinci alt problem; değerler eğitimi programında yer alan değerlerin kazandırılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak spor yapan ve lisanslı olarak spor yapmayan öğrenciler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Değerler eğitimi anketindeki değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak spor yapan ve lisanslı olarak spor yapmayan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Toplumsal ve dini değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak spor yapan ve lisanslı olarak spor yapmayan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Bireysel değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak spor yapan ve lisanslı olarak spor yapmayan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Demokratik değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak spor yapan ve lisanslı olarak spor yapmayan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?

Üçüncü alt problem; değerler eğitimi programında yer alan değerlerin kazandırılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak bireysel spor yapan ve lisanslı olarak takım sporları yapan öğrenciler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Değerler eğitimi anketindeki değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak bireysel spor yapan ve lisanslı olarak takım sporları yapan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Toplumsal ve dini değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak bireysel spor yapan ve lisanslı olarak takım sporları yapan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Bireysel değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak bireysel spor yapan ve lisanslı olarak takım sporları yapan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Demokratik değerlerin kazanılmasında beden eğitimi ve spor dersine katılan, lisanslı olarak bireysel spor yapan ve lisanslı olarak takım sporları yapan öğrenciler karşılaştırıldığında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın evrenindeki örneklemin araştırma evrenini temsil edebilecek nitelikte ve yeterlilikte olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Değerler Eğitimi Anketinin sorularını tarafsız ve samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Kırşehir ilinde bulunan devlet okullarında öğrenim görmekte olan sekizinci sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Elde edilen bulgular 2017-2018 öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Değer: Kişi, grup ya da toplum tarafından önem verilen, beğenilen ve kabul edilirliliği en yüksek olan şeylere değer denir.

Eğitim: Bireyde istendik davranışlar oluşturma sürecidir.

Değer Eğitimi: Öğrencilerin değerli davranışlar kazanması ve örnek insan modellerini görmesi için eğitilmesidir

Beden Eğitimi: Bireylerin fiziksel hareketler yaparak zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal değişme meydana getirme sürecidir.

Spor: Tek başına veya toplu olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan, genellikle yarışmanın ve rekabetin ön plana çıktığı bedensel ve zihinsel kabiliyetlerinin gelişimini sağlayan, eğitici ve eğlendirici uğraşlar bütünüdür (Açıkada ve Ergen, 1990).

Öğrenci: Ortaokulda eğitim öğretim gören bireylerin adı.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Eğitim

Eğitim bireyin herhangi bir konuda istendik yönde değiştirilmesi, geliştirilmesi amacıyla yapılan faaliyetler bütününe verilen addır.

Ertürk (2013) eğitimi bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlar.

Harmandar'a (2000) göre eğitim, fertleri ve toplumları belli bir amaca yöneltme ve birikimleri yeni kuşaklara aktarma bakımından yaşantılar kazandırması sebebiyle önemli bir süreçtir.

Turgut (1997) eğitimi genel olarak bireyde istenilen yönde davranış değiştirme süreci olarak ifade etmektedir. Eğitim istendik davranışları kazandırmak, olumsuz davranışları düzeltmek, istenmeyen davranışları ise yok etmek amaçlarıyla yapılmaktadır. Fidan da(1985) eğitimi, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir şeklinde tanımlamaktadır.

Tylor (1950) eğitimi, bireyin davranış örüntülerini değiştirme süreci olarak tanımlarken Güvenç (1972) insanın her yaş döneminde toplumla bütünleşmesi, toplum içinde etkili olması ve yetişmesi sırasında karşılaştığı kasıtlı ya da rastgele öğrenmeler süreci olarak tanımlamaktadır. Aydın'a (2000) göre ise eğitim, bireyin beklentileri ve ihtiyaçlarına yönelik olarak kalıcı davranışlar değişikliği bütünüdür.

Eğitim, belirlenen hedefler çerçevesinde bireyi geliştirme sürecidir. Bu süreçte elde edilen tutum, beceri ve değerler ile karakteri gelişen bireyler, toplumda olumlu değişimler oluşmasını sağlar. Geniş anlamda eğitim, kişinin toplum davranışlarına, ahlak ve estetik ölçülerine, inanış ve yaşama anlayışına sağlıklı bir şekilde uyumuna yardım eden bir süreçtir (Varış,1988).

Genel olarak istendik davranışlar oluşturmayı ve toplumun değerlerinin, bilgi ve beceri birikimlerinin ve ahlak standartlarının yeni kuşaklara aktarılması ile ilgilidir. Bu anlamda açıdan Senemoğlu (2002) eğitimi "bireyi, istendik nitelikte kültürlenme süreci" olarak tanımlamaktadır. Demirel de (2005) eğitimi, bireyde isteyerek ve kasıtlı olarak etkileme yoluyla davranışlarında değişiklikler meydana getirme süreci olarak tanımlamaktadır.

Eğitimle ilgili değişmeyen ve herkes tarafından kabul edilebilen bir tanımın yapılması mümkün olmamakla birlikte, çok sayıda tanım yapıldığı görülmektedir. Tanımlar çoğaltılabilir. Ancak, bütün tanımların ortak yönleri dikkate alındığında, eğitimin çok yönlü işleve sahip olduğu görülür. Bu işlevlerden bazıları şöyle sıralanabilir; bireyin gelişimini sağlar, onun tutum ve yeteneklerinin değişmesine ve gelişmesine yardımcı olurken, içinde yaşadığı toplumla kaynaşmasına da hizmet eder ve bireyin gelişimine yardım eden bir süreç olarak görülür (Cafoglu, 2007). Toplumda önemli fonksiyonları olan eğitim, sosyal bilimlerle de etkileşim içerisinde. Erkal da (1982) eğitim, yönetim, ekonomi, kültür, hukuk, din ve boş zamanları değerlendirmenin, beden eğitimi ve sporla çok sıkı ilişki içerisinde olduğunu ifade etmektedir.

Eğitim genel amacı yetişen gençliği topluma faydalı olması, sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamasına yardım etmektir (Varış, 1998). Eğitim vasıtası ile toplumsal değerlerin sonraki kuşaklara aktarımı değerlerin devamlı olması için önemlidir. Okul, eğitimin sistemli, amaçlı, planlı ve programlı yapıldığı bir faktör olması açısından önem arz etmektedir. (Özkan, 2008).

Ülkemizde eğitimin hedeflerinin belirlenirken 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu esas alınmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun ikinci maddesinde yer bulan "Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; Beden, zihin, ahlak, ruh ve duyu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek" (Resmi Gazete, 1973: METK) ifadesi değerlerin kazandırılması açısından bizlere rehberlik etmektedir.

2.1.1. Formal Eğitim

Formal eğitim, bir müfredat ve plan çerçevesinde, kuralları olan bir ortamda belirli yöntemler ve kurallarla verilen eğitimidir. Okullardaki eğitim buna örnek olarak gösterilebilir. Bu eğitim türünde profesyonel kişiler eğitim vermektedir. Formal eğitimin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Planlı şekilde yapılır.
- Amacı vardır.
- Öğreticisi profesyoneldir.
- Yer, içerik, yöntem, uygulama ve süresi vardır.
- Olumlu davranış çıktıları almayı hedefler.

Formal eğitim aşağıdaki gibi ikiye ayrılmaktadır:

2.1.1.1. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, okullarda bir amaca göre hazırlanan programlarla, belli yaş grubun bulunan ve yaklaşık olarak aynı seviyeye sahip bireyler için yapılmakta olan eğitimidir. Örgün eğitim; okul öncesi eğitim kurumlarını, ilköğretim kurumlarını, ortaöğretim kurumlarını ve yükseköğretim kurumlarını içine almaktadır. (TDSK, 1997).”

- Yaş grubu bellidir.
- Kademeler bireylerin sınıflandırılmasında önkoşuldur.
- Milli Eğitimin temel amaçları vardır.
- Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, açıköğretim ve uzaktan öğretim olarak gruplandırılmaktadır.

2.1.1.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitime ek olarak ya da örgün eğitimin dışında planlanan eğitim faaliyetlerini kapsar. Yaygın eğitim içerisinde yaş sınırlaması yoktur. Tüm yaş gruplarında yaygın eğitim faaliyeti gerçekleştirilebilir (Fidan, 1991: 225).”

“Yaygın Eğitim, örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanmamış durumda olanlara, gittikleri okullardan erken ayrılanlara ya da örgün eğitim kurumlarında okumakta olanlara ve meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitimidir (Demirel, 1987: 186).”

- Belli bir yaş grubu yoktur.
- Önkoşul yoktur.
- Birey özel amaçları için çalışır.
- Özel kurslar, halk eğitimi, dersaneler, hizmet içi eğitim kursları örnektir.

2.1.2. İnfomal Eğitim

İnfomal eğitim, plansızca gelişen, sonuçları yapılandırılmadığı için çıktıları öngörülemeyen eğitimlerin adıdır. Kişilerin anlık gelişen olaylardan, deneyimlerinden ve çevrelerinde gelişen olaylardan elde ettikleri bilgi kazanma sürecine verilen ada infomal eğitim denilir. Plansız olarak kazanılan her deneyim bu eğitim sürecine örnek gösterilebilir. İnfomal eğitimin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Plansız olarak gerçekleşir.
- Belli bir amacı yoktur.
- Net olarak belli değildir.
- Davranışlar olumlu ya da olumsuz olabilmektedir.
- Aile, kitle iletişim araçları, arkadaş çevresi, sokak örnektir.

2.2. Beden Eğitimi ve Spor

Beden eğitimi ve spor, çağdaş eğitim içerisinde birbirini tamamlayan iki önemli kavramdır. Beden eğitimi, insanın bedensel ve ruhsal olarak gelişmesini sağlayan faaliyetlerin bütünüdür. Bir başka ifadeyle beden eğitimi, bireylerin hareket bilgileriyle ortaya koyduğu bir değişim süreci olmakla birlikte fiziksel aktiviteler yoluyla insanın eğitimi ile ilgili bir faaliyet ya da eğitim şekli (Jersild, 1978) olarak tanımlanabilir. Spor farklı amaçları olan ve farklı araçlarla yapılabilen

kuralları önceden belirlenmiş ve uyulması gereken, bedensel performansı artırmak için yapılan faaliyetler olarak tanımlanabilir (Gezgin ve Amman, 1993).

Genel eğitim içerisinde tamamlayıcı olan ve eğitimin ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi, bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal yönlerden, bireylerin sağlıklı olmasını sağlayarak genel eğitimin içerisinde önemli bir yer tutar. Beden eğitimi genel eğitimin önemli bir parçasıdır.

Bireylerin günlük ihtiyaçlarından olan beslenme, uyuma ve barınmanın yanında fiziksel hareket ihtiyaçları da vardır. Spor faaliyetleri fiziksel yapının yanında vücut postürünü de geliştirerek, fikir ve ruh sağlığında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle yeni nesillere sosyalliği ve milli dayanışma ruhunu kazandırmada beden eğitimi ve sporun gözardı edilemez. “Beden eğitimi ve spor” hareket faktörünün her çeşidini ve bütün prensiplerini kapsar (Yergin, 2002).

Beden eğitimi kavramı ve spor kavramı genel olarak birlikte kullanılan kavramlardır. Birlikte kullanılmalarına rağmen bu kavramlar birbirinden farklı anlamlara sahiptirler, beden eğitimi ile spor kavramlarını şu şekilde birbirinden ayırt edebiliriz:

Beden eğitimi günlük yaşam kalitesinin artırılmasını sağlamak için araçlı ya da araçsız olarak yapılan, yarışma amacı gütmeyen yapılan fiziksel aktiviteler bütünü olarak tanımlanabilir.

Öztürk (1982), beden eğitimini, kişilerin beden sağlığı ve yeterliliği bakımından uygun olduğu kadar katıldığı vücut postürünün iyileşmesini sağlayan okul içinde ve dışında eğlenebilmek amacıyla yapılan, vücut kontrolünün gelişmesine katkısı olan faaliyet sistemi olarak tanımlamaktadır.

Yaylacı (2007) Beden eğitimini, Milli Eğitimin Temel İlkelerine uygun biçimde fertlerin beden, fikir ve ruh gelişimini sağlamak olarak tanımlamıştır.

Arslan’a (1979) göre beden eğitimi, vücudun bütünlüğünü korumaya dayalı olarak tüm kişiliğin gelişmesidir

Spor çok yönlü bir kavramdır bu yüzden sporun farklı tanımla ve görüşlerle ifade edilmesi kaçınılmazdır. Bunun sebebi olarak, sporun branşları, kapsamı, içerikleri, hedefleri ve yapılaş biçimlerinin farklı şekilde algılanıp değerlendirilmesindedir (Amman, 2000).

Çeki'ye (1986) göre spor bireyin doğal çevresini sosyal çevre haline getirirken elde ettiği yeteneklerini geliştirirken, belli kurallar içerisinde araçlı ya da araçsız, bireysel ya da takım olarak, serbest zamanında veya tam zamanını kapsayacak şekilde meslekleştirilerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla örgütleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur.

Açıkada ve Ergen'e (1990) göre spor, tek başına veya toplu olarak yapılan, kendine has kuralları olan, genel olarak rekabete dayanan fiziksel ve bilişsel yeteneklerinin gelişimini sağlayan, eğitici ve eğlendirici uğraşlar bütünüdür.

Filiz (2010) sporu, belirlenmiş bir dizi kurallara göre, ferdi veya takım halinde yapılan müsabakalar veya haz amacı güden sosyal aktiviteler olarak tanımlanmaktadır.

Mengütay (1997) sporu, kişinin tek başına ya da takım olarak yapabildiği, kendi kuralları olan, yarışmaya ve rekabete dayalı, bedensel ve zihinsel yetenekleri geliştiren eğitici ve eğlenceli uğraşlar olarak tanımlamaktadır. Doğan (2005) ise sporu, "amaçları, belli kuralları ve yöntemleri olan, yapanlarda ve izleyenlerde haz ve coşku uyandıran, sporcuları ve izleyenleri faaliyetler bütünü" olarak tanımlamaktadır.

Aracı (1999) beden eğitimi ve spor arasındaki farkı; beden eğitimi, bireyin fiziksel ve ruhsal yönden gelişmesi için yapılan hareketler bütünü, spor ise, bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığıyla beraber belli kurallar çerçevesinde mücadele etme, heyecan duyma, üstün gelme ve yarışma amacını içerir.

Beden eğitimi ve spor dersinin toplumun spor yapma alışkanlığı kazanmasında ve hayat felsefesi olarak benimsemesinde, ülke sporunda başarıyı yakalamada, hayattan zevk alabilen, mutlu, huzurlu, sorumluluk sahibi, kendine güven duygusunu geliştirmiş ve sosyal statüye sahip bireyler, dolayısıyla bir toplum oluşumunda büyük bir öneme sahip olduğu gerçeği göz ardı edilemez (Dalkıran ve Tuncel, 2007).

İnsanlık tarihi boyunca spor insanların kendilerini savunmasında ve saldırı yapmasına dayanan faaliyetler olarak yapılmaya başlamış, daha sonraları bireysel sporlar olarak yapılmıştır. Sporun tarihsel gelişim süreci ilerledikçe spor; bireysel sporlar ve takım sporları olarak gündeme gelmiş yarışma ve müsabakalar halinde insanların üstün gelme arzularını sergileyebilecekleri bir disiplin olarak yapılmaya

başlanmıştır (Özdenk, 2011). Günümüzde ise spora katılımın öğrencilerin kişilik özelliklerine pozitif katkı sağladığı bilinmektedir (Saygılı vd., 2015)

Ateş'e (2017) göre eğitim sürecinde öğrencinin bilişsel düzeyini artırmaya çalışmanın yanında duygu, düşünce ve davranışlarına hitap edebilmek, onları da olumlu yönde geliştirebilmek hedeflenmektedir. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri bireyin sağlığının gelişmesinde önemli bir işleve sahiptir ayrıca sosyal ve duygusal gelişim açısından da olumlu katkıları vardır. Bu faaliyetler, yaratıcılık, liderlik gibi yetenekleri artırmak, mücadeleci, azimli, uyumlu, üretken, kararlı, birbirine saygılı ve anlayışlı olma, kurallara uyma, işbirliği yapma, bağımsız davranma, kendini disipline etme, çalışkan ve gayretli olma gibi kişilik özelliklerini geliştirmektedir (Yenal ve ark., 1999).

Eğitimin bireyleri bedensel, zihinsel ve duyuşsal yönlerden geliştirerek topluma kazandırması beklenir. Fiziksel gelişme, tüm eğitim faaliyetlerinin arasında ancak beden eğitimi ve spor programlarıyla kazandırılabilir, bu durum beden eğitimi ve sporun eğitim açısından değerini göstermektedir (İmamoğlu, 1992).

2.2.1. Bireysel Sporlar

Spor, fertlerin fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlayan, bilgi, beceri ve liderlik kabiliyetlerini geliştiren bir olgudur. (Sunay ve Saracaloğlu,1997)

Atletizm, tenis, güreş, binicilik, yüzme, eskrim, judo, boks gibi tek kişi ile yapılabilen spor dallarına bireysel spor dalları adı verilmektedir. Bu spor dalları sorumluluk, disiplin ve beden-zihin dengesi gibi alanlarda gelişim göstermeye yardımcıdır.

Bireysel sporlar, fevri ve hiperaktif çocuklar ve gençlere tavsiye edilmektedir. Bazı bireysel sporlar, özellikle dövüş sporları, teknik; fiziksel ve disiplin açısından gelişim sağlamaya yöneliktir. Sporunun bu spor dallarında kendi kendine öğrendikleri, genelde aile ve okul ortamında düzeltilmeyen negatif yönlerin düzelmesine yardımcı olur. İster bireysel ister bir takım içerisinde olsun spor yapmanın gençler ve çocuklar üzerinde olumlu faydaları vardır (Anonim, 2015)

2.2.2. Takım Sporları

Takım, ortak bir hedefe ulaşmak için yönlendirilmiş, tüm öğelerinin ortak hedefe ulaşmak için en üst performansını sergilediği ve sorumluluk alabildiği bir grubu ifade eder (Soyer ve ark.,2010) Futbol, basketbol, voleybol, kürek, hentbol gibi takım halinde yapılan spor dallarına takım spor dalları adı verilmektedir. Bu spor dalları işbirliği, grup ve ait olma bilincinin gelişmesine faydalıdır (Anonim,2015).

2.2.3. Okul Sporları

Eğitim öğretim gören öğrencilerin günleri okulda geçmektedir. Okullarda beden eğitimi ve spor faaliyetleri ile öğrencilerin bedensel yetenekleri ve kişilik özelliklerini geliştirici faaliyetler yürütülmektedir. Duygularını ve heyecanlarını kontrol etme, onları kolayca ifade etme, duygularını kalıcı hale getirme ve bu durumları kazanma, okul sporunun bireylere sağladığı katkılardan bazılarındandır (Baumann, 1994)

Fair-play; hoşgörü, erdemlilik, centilmenlik, iyiyi ve güzeli takdir etme, haklara saygı, dürüstlük ve eşitlik gibi beşeri özelliklerin okul sporu aracılığıyla bireylere kazandırılması, sporun geleceği ve demokratik yaşam açısından da önem taşımaktadır (Pehlivan, 2004)

2.3. Beden Eğitimi ve Spor'un Önemi

Beden eğitimi ve spor'un insanın hayatında önemli bir yere sahip olduğu, bireyin kişiliğinin gelişmesinde, fiziksel ve zihinsel sağlığının kuvvetlenmesinde, milli duygunun ve milli bilincin öğrenilmesinde kullanılan eğitim faaliyetlerini içinde barındırdığı ve bireyde ruhsal ve bedensel olarak sağlığı güçlendirdiği ve dengeli bir kişiliğe sahip olmasını sağladığı bilimsel çalışmalarla ortaya konulmuştur.

Beden eğitimi ve spor dersi, bireylerin bilişsel ve zihinsel gelişimiyle fiziksel gelişiminin paralel olarak devam etmesinin yanı sıra bireyin toplum içerisinde daha sağlıklı daha mutlu ve verimli olmasında önemli bir rol oynar. Sporla uğraşan fertlerin toplumsal değerlere bağlılığı üst düzeyde olmaktadır. Ayrıca spor, madalyaların ve ödüllerin yanında, topluma, disiplini, kurallara saygıyı

ve sosyal barışa inanmış fertleri kazandırır (Güven, 1992). Beden eğitimi dersleri kurallara uyma davranışını pekiştiren en etkili derslerdendir. (Meinberg, 1991).

Ulusların geleceği, yetişmiş ve yetişmekte olan bireylerin bedensel ve zihinsel olgunluğuna bağlıdır. Uygarlık, bireye ve bireye verilen eğitime verilen önemle bağlantılıdır. Eğitimden beklenen bireylerin gizil güçlerini ve kabiliyetlerini ortaya çıkararak en üst seviyeye gelmesine yardım etmektir. Bireyleri tüm yönleriyle güçlü bir yapıya ulaştırmak eğitimin temel ilkeleri arasındadır (Gökmen, 1988).

Çağımızda spor, tüm insanlığın vazgeçilmez bir parçasıdır aynı zamanda önemli bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Modern çağda hareketsiz bir yaşama sahip olan fertlerin sağlıklı bir fizik ve sağlıklı bir zihin sahibi olmada temel yardımcısı olmaktadır. İnsanın doğal gereksinimi olan hareket fiziksel, ruhsal, toplumsal sağlığın kazanılmasında ve sürdürülmesinde önemli bir etkisi sahiptir. Spor hakkının, hiçbir siyasi görüş ya da eğitim farkı gözetilmeksizin, insanın en temel hakları arasında görülmesi çağımızın bir gerçeğidir (Anonim, 2008).

Fiziksel aktivitelere aktif olarak katılan öğrencilerin yüksek motivasyona sahip olmaları ve akademik açıdan daha başarılı olmaları olasıdır. Küçük yaşlarda yapılan fiziksel aktiviteler çocukların sosyal ve duygusal becerilerini iyi yönde değiştirmektedir.

Beden eğitimi ve spor dersi; bireylerin ve toplumların sağlıklı ve mutlu bir yapıya kavuşmasına katkı sağlamaktadır. Fiziksel iyiliğe sahip olmayan bireyler kendinden beklenen toplumsal ödevleri gerçekleştiremez. Bireyin verimli bir iş gücü kazanmasında beden eğitimi ve spor temel özellikleri bünyesinde toplamaktadır. Bu özellikleri iki başlık altında toplayabiliriz:

- Fiziksel Özellikler: Esneklik, kuvvet, dayanıklılık, sürat, hareket, koordinasyon.
- Ruhsal Özellikler: Fair-play, yardımlaşma duygusu, iç disiplin, cesaret, mücadele, azim (İnal, 2003).

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri de dersin öğrencilere vereceği çok yönlü katkının bilincinde olmalı, spora karşı farkındalık oluşturmalı ve öğrencilere erken yaşlarda spor alışkanlığı kazandırmaya çalışmalıdırlar (Yoncalık ve Orhan, 2016).

Spor, bireyin içsel dünyasından kurtularak başka ortamlarda, farklı inançlardan ve farklı düşüncelerden insanlar ile diyalog içinde bulunması, onlardan etkilenmesi ve onları etkilemesi sebebiyle farklı bakış açıları kazanmasını sağlamaktadır. Bu yönü ile sporu, yeni dostlukların kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir (Çaha, 1999).

Ulusların spor yapmaya ve müsabaka izlemeye ilgisinin artması çağımızın gereksinimlerindedir. Bireyin refahının sürekliliği, beden ve ruh sağlığıyla ilgilidir. İnsanın bedensel ve ruhsal açıdan iyileşmesinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin rolü büyüktür. Beden eğitimi ve spor, bireyin ruhsal ve fiziksel eğitimi açısından olumlu katkılarda bulunurken, bireylerin kendini tanıması noktasında ve tanıtması noktasında toplum hayatına karışabilmesi adına önem taşır (Yetim, 2005).

Günümüzde beden eğitimi ve spor faaliyetleri, yeni nesillerin ihtiyaçlarından olan zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimin temel tamamlayıcısı olarak genel eğitimin içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. (Yıldıran, 1996).

Beden eğitimi dersi ve spor, bireylerin zihinsel ve bedensel gelişimlerinin yanında bedensel koordinasyonun ve toplumsal uyumun dengeli bir şekilde kazandırılması için de önemli bir rol oynar. (İnal, 2003).

2.4. Değer ve Değerler Eğitimi

Değer, birçok bilim alanı tarafından kullanılmış, antropoloji, sosyoloji, psikoloji gibi çeşitli disiplinlerde sosyal araştırmalara konu olmuş önemli kavramlardan biridir (Devrani, 2010). Çok sayıda alanda kullanılması değer kavramına farklı anlamlar kazandırmıştır. Bu sebeple değer kavramı farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Burada değer psikologların, sosyologların, sosyal psikologların ve değer eğitimcilerinin kullandığı anlamda kullanılmıştır.

Sosyal bilimlerde değer kavramı Znaniecki tarafından Latince kıymetli olmak veya güçlü olmak anlamında kullanılmış ve valare kökünden türetilmiştir. (Bilgin, 1995).

Değer kavramını, Rokeach (1973) kalıcı bir inanç, Veugelers ve Vedder (2003) iyi ya da kötü temel inanışlar olarak tanımlamaktadır.

Schwartz (1994) canlılara rehberlik eden bir ilke olarak, McGettrick (akt. Sarı, 2007) tutarlı davranışlar bütünü olarak, Uysal (2008) ve Halstead (2005) davranışlarımızı belirleyen kılavuz olarak tanımlamaktadır.

Kızılçelik ve Erjem (1994) ise değeri, toplum için doğru ve gerekli duygular, düşünceler ve çıkarlarla ilişkili temel inançlar olarak tanımlamaktadır.

Değer inanç ve hedef olarak tanımlandığı gibi, genel olarak önem sırası değişen tutumlar olarak da tanımlanmaktadır. Bacanlı (1999) değer tanımları içerisinde en çok vurgulanan kavramların, inançlar, eğilimler, normatif standartlar ve tutumlar olduğunu belirtmektedir. Alanyazın incelendiğinde değer kavramı için çok sayıda tanımlama yapıldığı görülmektedir:

Başaran (1992) bir nesnenin taşıdığı önemi belirleyen çokluk ya da kalite olarak, Köknel (1982) toplumdan topluma veya aynı toplum içinde zamanla değişen davranışlar ve gerçeklikler olarak, Çelikkaya (1996) inançlar ve ideolojiler içinde bir toplumun kabul ettiği ve benimsediği kendi içinde yaşattığı ve toplumca kabul görmüş kurallar, tutumlar, davranışlar, düşünceler ve kıymetlerin tamamı olarak, Izgar (2013) bireyin yaşantısını etkileyen ve önemli olan düşünceler olarak, Aydın (2011) bireye ya da topluma faydalı, istenilen ve beğenilen şeyler olarak, Güngör (1996) bir arada organize olmuş inançlar bütünü olarak, Hökelekli (2006) hangi davranışların iyi, doğru, güzel ve kutsal; hangi davranışların da böyle olmadığına dair inançlarımız ve kabullerimiz olarak, Çağlar (2005) fertlerin yaşamlarında yer edinmiş kültürel öğeler olarak, Pehlivan (2002) ise insanların kendi yaşamındaki farklı etmenlere verdiği önem olarak tanımlamıştır.

Ferdi olarak değerler güdü, karar verme, tutum, inanç, ihtiyaç gibi kavramlarla öne çıkmaktadır. Toplumsal açıdan değerler ise toplumca en faydalı, en iyi ve en doğru olarak kabul edilmekte olan şeyler olarak tanımlanmaktadır. Kasapoğlu'na (2013) göre değer eğitimi, öğrencilerin toplum için iyi olan model ve örnekleri kazanması için eğitilmesini kapsar.

Bacanlı'ya (2011) göre değer eğitimi, belli değerlerin kazandırılmasının yanında genelgeçer ve evrensel değerlerin kazandırılması için yapılan çalışmalardır. Değerler çoğunluk olarak bir toplumun kabul ettiği (iyiliği, kötülüğü ve önem derecesi) bir olguyu belirtir. Bireysel anlamda ise değerler, bireye yol

gösteren doğruları ifade eder. Yani bireyin toplumdan farklı değerleri olabilir (Welton ve Mallan, 1999).

Bunun yanında toplumsal değerler sürekli olarak değişim geçirmektedir. Örneğin; 1890 yılında ebeveynlerin yüzde 64'ü için çocuğunun önemli değerlerinden birinin itaatkarlık olduğu; 1978 yılında ise ebeveynlerin sadece yüzde 17'sinin bu değere önem verdiği görülmüştür. Çocukların bağımsız olması ise farklı bir gelişim izlemiştir. Geçen yüzyılın başında bağımsız olma önemli bir değer olarak görülmezken, yüzyılın sonlarına gelindiğinde bağımsızlık çok daha önemli olarak görülmeye başlamıştır (Abrams, 2000).

Değer kavramının çok sayıda özelliği olduğu söylenebilir. Kişinin davranışlarını etkileyen içsel bir güçtür, bunun yanında karar vermede, davranışların sergilenmesinde yol göstericidir. Toplum ve fertler arasında birleştiricidir. Zaman içerisinde değişebilir, duygusal ve zihinsel olarak insan davranışlarını yönlendirir ve farklı boyutları bünyesinde barındırır. (Kasapoğlu, 2013).

Kale'ye (2007) göre değerler eğitiminin bazı özellikleri şunlardır:

- Fertlerin kültürel ve evrensel açıdan bilinçlenmesini sağlar,
- Demokratik tutumların ve hoşgörünün ilişkilendirilmesini sağlar,
- Değerlerin insanın var olma şartlarıyla gelişmesini değerlendirir,
- Etik değerlerle ilgili somut problemlerden hareketle bilgiyi hayata aktarır.

Toplumsal yaşamın şekillenmesinde toplumsal değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması önemli bir yere sahiptir. Bireyler değerleri sonradan kazanırlar bu sebeple değerlerin kazanımı bazen planlı bazen de plansız şekilde gerçekleşir. (Yeşil ve Aydın, 2007). Özgüven (1994), değerlerin bireylerin tutum ve hareketleri ile birlikte zihinsel süreçlerini de etkilediğini ifade etmektedir.

Değer eğitiminin temeli yardımcı olmaya dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle okullar bireylere değerlerin aktarılmasına ve bireylerin bilgi, tutum, beceri ve değerlerinin gelişmesine yardımcı olmaya çalışmaktadır. Değer eğitiminin hedefleri genç nesillerin ve bütün insanların daha karakterli bir yaşam sürmesi ve mutlu bir yaşam sürmesini sağlamak ve toplumun iyiliğine katkıda bulunmaktır

(Kirschenbaum, 1995). Değer eğitiminin temel amacı topluma ve dünyaya değerlere sahip olan ve bu değerleri davranışlarıyla gösteren bireyler yetiştirmektir.

Değer eğitimi, demokratik yaşamın devamlılığı için önem taşımaktadır. Demokratik yönetimlerde bireyler toplumdaki diğer bireylerin haklarına saygı duyarlar, yasaları kabul ederler toplumsal yaşama gönüllü olarak katılırlar ve toplumun iyi olması için çalışırlar. (Lickona, 1992). Değer eğitiminde demokratik tutumun kazandırılması ile birlikte, bireyin devletle ve diğer bireylerle kurulacak olan ilişkilerinin sınırları çizilir. Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onları milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek eğitimin başlıca ilkelerindedir. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 24. maddesinde 'Din ve Ahlak Eğitimi' ve 58. maddesinde 'Gençliğin Korunması' başlıkları ele alınmıştır. (T.C Anayasası, 1982)

Değer eğitiminin yapılmasında mekan seçimi yapılmaz, insanın olduğu her ortamda değer eğitimi yapılabilir. Evde, okulda, serviste, oyun alanlarında değer eğitimi gerçekleştirilebilir. Kitaplar ve sistemler ile bireylerin değer eğitimindeki yerleri belirlenir ve buna göre tüm yönleriyle şekillendirilir (Kirschenbaum, 1995). Okulların bilişsel hedefleri ile birlikte yurtsever olmak, adil olmak, saygılı olmak, dürüst olmak ve adil olmak gibi birçok duyuşsal hedefi de vardır (Akbaş, 2008).

Toplumların sahip oldukları en büyük doğal kaynak zenginliği insandır, bu zenginliğin devamlılığı ve toplum hayatına katılımı değerler eğitimiyle mümkün olacaktır. Değerler eğitimi hem birey açısından hem de toplum açısından ilişkiler üzerindeki etkisi bakımından önemli bir eğitim konusudur. İnanç ve kabulleri kapsayan kurallar insanlara farklı kurumlar vasıtasıyla aktarılmaktadır. Bu kurumların başında aile ve okul gelmektedir (Aydın, 1998). Değerler eğitimi paydaşları içerisinde okul, değerler eğitiminin bireye aktarılmasında en etkili unsurların başında gelmektedir. Çünkü okul, çocuklara ve gençlere toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilmiş olan değerleri ve normları kazandırmanın yanı sıra bu değer ve normlara uygun hareket edip etmediğini izlemesi açısından önemli bir kontrol aracıdır. Değerlerin aktarılmasında, hazırlanan programlarda açık ya da kapalı bir biçimde eğitimde yer verilmektedir. (Akbaba Altun, 2003).

Okul bireylere değerlerin öğretilmesi açısından önemli bir araçtır. Okul hayatı, okulda herkes tarafından kabul edilmiş olan ve herkesçe paylaşılan değerlerle şekillenir. Aynı değerler, okul hayatından sonra da ilişkilerin belirleyicisi ve düzenleyicisi olmaya devam eder. Okulun verdiği bu hizmet hizmetin, niteliği ve sonucunu önemlidir (Turan ve Aktan, 2008). Değerler eğitiminde okulun bir diğer rolü de öğrencilerin farklı ortamlarda kazandığı değerleri ve bu değerlerin çevreye yansımalarını öğretmenler vasıtasıyla kontrol edebilmesi ve düzenleyebilmesidir, bu durum topluma sağlıklı bireyler kazandırılmasına ve toplumun kalkınmasına yardım eder (Halstead, 2005).

Değerler eğitimi konusunda yapılmış araştırmalar ve eğitim alanında yayınlanmış kaynaklar tarandığında özellikle sorumluluk, güvenilirlik, saygı, adalet, yardımseverlik, vatandaşlık, dürüstlük, kendini kontrol, gibi çekirdek ahlaki değerleri kapsar (Peterson ve Skiba, 2001).

Yeni değerlerin geliştirilmesi ve bu değerlerin bireylere aktarılması eğitimin ve sosyal bilimlerin konusudur (Arslan, 2006). Fertlere milli ve kültürel değerlerin kazandırılması ve fertlerin iyi birer vatandaş olarak yetiştirilmesi geri plana atılmamalıdır (Demir ve Köçer,2006). Bu nedenle okullarda değerler eğitimi konusunda farklı öğretim kademelerinde öğretilecek biçimde programlaması gerekmektedir. Doğanay'a (2006) göre, örtük program kapsamındaki değer eğitiminin, planlı öğrenme yaşantılarıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Değerler eğitimi, öğrencilerin olaylar karşısında mantıklı seçimler yapmalarına, kendi sorumluluklarını taşımalarına olanak tanıyan yetenek, bilgi ve beceri donanımını kazanmasını geliştirmeye yardımcı olur.

Çağımızda toplumsal yapı ve toplumsal değerler hızla değişmektedir bu durum ise bireylerin davranışlarını etkilemekte ve toplumsal uyumu zorlaştırmaktadır (Claude, 1989).

Modernizm ile beraber din ve manevi değerlerin yaşamı anlamlı kılan etkisinden uzak kalan genç kuşaklara değer öğretiminde çağa uygun şekilde tekrar ele alınması zorunluluğu doğmuştur. Bu yeni bakış açısı değerler eğitiminde yetişkinlere daha fazla sorumluluk yüklenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2011).

Değer eğitimi vatandaşlık eğitimiyle birbirini kapsayan alanlardır, toplumsal ve bireysel değerlerin değişmesi değer eğitiminin öneminin artmasına sebep olmuştur. Bu sebeple eğitimciler, sosyal psikologlar ve psikologların değerlerle ilgili çalışmalar yapmaya devam edecektir (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Değerler, bireylerin davranışlarının şekillenmesinde önemli bir role sahiptir (Dilmaç, 1999). Değerler eğitiminin içerisinde bireylere kazandırılması gereken değerlerin neler olduğu ve bu değerlerin bireyde kalıcı tutumlar haline dönüşmesinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yaman, 2012: 18). Değer eğitimi bireylerin kendi kendini tanıması, anlaması ve tamamlamasının yanında içsel gücünü en üst seviyeye çıkararak bireylerin refah içerisinde yaşamasını hedeflemektedir (Kale, 2007). Toplumun geleceğini içinde yaşayan bireyler çizmektedir, bu açıdan öğrenim çağına gelen bireylerin toplumda belirlenmiş değerleri kazanmasına yönelik çalışmalar, eğitim kurumlarının en önemli işlevleri arasında yer alır. Okullardaki eğitim sonucunda iyi yetişmiş sağlam karakterli nesiller global ve yerel olarak yaşanan değer eğitimi sorununun çözümünü sağlayacaklardır. (Doğanay vd., 2012).

Şahin (2005) değer bilincinin ancak somut ilişkilerle içerik kazanacağını savunmaktadır. Değerler yaşayarak öğrenilen olgulardır. Bu nedenle sadece bilişsel süreçlere hitap eden bir eğitimle değerleri öğretmemizin mümkün olmayacağı söylenebilir Değer kazanımının gerçekleşmesi için yaşamdan uygulamalara da ihtiyaç vardır (Dökmen, 2002). Ülkemizde yapılan araştırmalarda elde edilen veriler incelendiğinde değerler eğitimi uygulamalarının olumlu sonuçlar verdiğini görülmektedir. Öğretici (2011) duyarlılık ve sorumluluk değerlerini içeren sınıf içi etkinliklerde yapılan uygulamaların, değerlerin farkındalığını artırdığını ifade etmektedir. Aladağ (2009) değerler öğretimi programı yoluyla öğrencilerin sorumluluk alma değerini kazandığını ve bu değeri gösterme düzeylerine olumlu etkisinin olduğuna değinmektedir. Dilmaç (1999) ve Keskinoglu (2008) insani değerlerin eğitim programında uygulanmasının ardından programa katılan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinde olumlu gelişim oluşturduğuna değinmektedir. Değerlerin eğitimi yoluyla kazandırılması, yanlış geliştirilmiş bir değer değiştirilmesinin zorluğu dikkate alındığında daha da önem arz etmektedir (Baloğlu ve Balgalmış, 2005).

Değerler doğuştan gelmeyip sonradan kazanılan olgulardır. Değer oluşumu yıllar içinde kazanılır. Bireyler içinde buldukları ortamın gerektirdiği özelliklere uygun değerleri geliştirir. Toplumsal yapı değişirse fertlerin değer sistemleri de yapıyla birlikte değişerek yeni yapıya ayak uydurur (Silah, 2000).

Toplum, insanın içgüdüsel tatminini sağlarken, tatmin edilmemiş içgüdülere sahip bireylerin sayısını azaltmaya çalışmaktadır. Bu durum toplumsal huzur için önem taşır, bireylerin başı boş bırakılmasının yaratacağı toplumsal düzensizlik ve kargaşanın önüne geçmeye çalışır (Yörükkan, 1993). Diğer bir deyişle toplum, bireyde içgüdüsel tatmini sağlayacak değerler oluştururken bu değerler vasıtasıyla toplumsal düzenin sağlanması için bireyi sınırlar ve denetler. Değerlerin bireylerin tutumlarını belirleme ve yönlendirmede konusunda önemli bir görevi olduğu yadsınamaz (Kulaksızoğlu ve Dilmaç, 2000). Değerler yaşamın içerisine saygınlık ve kıymet katmaktadırlar (Dilmaç, 2002).

Değerler öğrenilen ve öğretilen olgulardır. Değerler eğitiminin temel amacı bireyin her açıdan gelişmesini sağlamak ve toplumu kötü ahlak ve olumsuzluklardan koruyarak iyi davranışlarla bireyi topluma kazandırmaktır (Saygın ve Saygın, 2015).

Bütün toplumlar, yıllar boyunca birikerek gelen değerlerini sonraki kuşaklara aktarmak ve bu değerleri yaşatarak toplumsal düzenin devamlılığını sağlamak isterler. Veliler, eğitimciler, dini kurumlar ve gençlik organizasyonları sürekli olarak gençlerde değer ve karakter gelişimini geliştirmeye çalışırlar. Birçok ülkede öğretmenlerin önemli görevlerinden birisi temel değer ve ahlak standartlarını gelecek nesillere aktarmaktır (Kirschenbaum, 1995).

Değer yönelimleri kişiden kişiye, toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. (Dönmez ve Cömert, 2007). Gürpınar vd.'ne (2018) göre değerlerin en önemli özelliği, bireyler ve toplumlar tarafından basamaklandırılarak gruplara ayrılmalarıdır bu sebeple değerler farklılık gösterir..

Aydın (2003), değerler ve yaş arasındaki ilişkiye şöyle değinmektedir; bireyin kimlik oluşumu küçük yaşlarda başlamaktadır dolayısıyla gençlik çağındaki bireylerin değerleri daha çok algılaması toplumun geleceğinin şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Özetle; genç bireylere aktarılabilecek olan değerler eğitiminin yalnızca bireyi değil aynı zamanda toplumu da olumlu bir biçimde etkileyeceğinin

unutulmaması gerekmektedir. Farklı nedenlerden dolayı toplumda değişmeler meydana gelmektedir, bu değişimin beraberinde geçmişte kazanılan toplumsal değerler yok olma tehlikesi yaşar, bu noktada toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılması adına okulun önemi ortaya çıkmaktadır. (Doğan, 2007).

Eğitim öğretim hedefi toplumda yaşanan değişimlere dikkat ederek, toplumsal ortak değerlerin genç kuşaklara aşlamak ve bu değerlerin devamlılığını sağlamaktır. Bu amaca yönelik olarak toplumun ihtiyaçlarına göre değerlerin yerine uygun yeni değerler oluşturmaadır (Hökelekli, 2011).

Değer vermek bireyin doğasında bulunur bu sebeple değerlerin devamı insanın var oluşunun sağlanması için önem taşır (Nutku, 2011). Temel değerlerin örgün öğretimde içerisinde öğrencilere aktarılmasında tüm kesimlerin hemfikir olmasına karşın aktarılmasında tek yöntem bulunmamaktadır (Doğanay vd., 2012). Bu da eğitimin tek yönlü olmayıp farklı bakış açılarına sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Helstead ve Taylor, 2000).

Önemli olan değerler eğitiminde hangi öğretim yönteminin uygulanması değil, hangi yöntemlerin beraber kullanılmasının daha verimli olacağının kararlaştırılmasıdır (Kaymakcan ve Meydan, 2011). Bireylerin eğitilmesinde aile, okul ve diğer kişilerin değer kazanımını gerçekleştirecek modelleri kullanmaları, değerler eğitiminde amaca ulaşılması açısından önem taşımaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2012).

2.5. Değerler Eğitiminin Önemi

Değerler, toplumların ya da fertlerin benimsediği, toplumsal ihtiyaçları karşılayabilen, kişilerin tutumlarını etkileyen, toplumsal bütünlüğü koruyan, iyi ve kötü, doğru ve yanlış arasındaki farkı kavramamızı sağlayarak toplumsal huzuru sağlayan yargılar bütünüdür (Balcı ve Yanpar Yelken, 2010; Fidan, 2009; MEB, 2005; Öztürk, 2009; Turan ve Aktan, 2008).

Toplumların geçmişten günümüze kadar biriktirdikleri ortak değerler kültürün göstergesidir ve toplumların kimliğini yansıtmaları sebebiyle büyük öneme sahiptir. Toplumunu oluşturan tüm yapılar değerlerin sürekliliğinin sağlanması ve yeni kuşaklara aktarılmasında önemli bir role sahiptirler (ASAGEM, 2010).

Toplumu ve bireyi tanımanın en kısa yolu birikmiş değerleri incelemekten geçer. Geçmişten günümüze aktarılan değerlerin toplumun hangi alanlarda başarı göstereceği ya da ne tür eksiklikleri olduğunu tahmin etmek mümkündür. (TÜSİAD, 1991).

Değerler insanın sonradan kazandığı bir olgudur. Bu nedenle bireylerin bir değeri fark etmesi, benimsemesi ve yeni değerler üreterek topluma mal edebilmesi eğitimin konusudur. Değerlerin kazandırılması eğitimin işidir. Bu sebeple eğitimi bireyleri topluma kazandırmayı hedefler, bu noktada okulun değer kazandırmada bireyler için önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Deveci (2015), değerler eğitiminin toplumsal yapının korunması için önem taşıdığını ve toplumsal düzeni devam ettirmek için evde ve okulda değerlerin bireylere kazandırılmasının gerekli olduğunu ifade etmektedir.

Değer, insanı diğer canlılardan ayıran ve kendine özgü olmasını sağlayan bir kavramdır. Bu açıdan bireylerin yetiştirilmesinde topluma uygun değerlerin öğretilmesi insani amaçlara hizmet edecektir (Kuçuradi, 1971).

Değerler, toplumun temel parçalarından olan bireyleri, neyin önemli olduğu, neyi seçmesi gerektiği ve hayatını nasıl yaşaması gerektiği konularında yönlendirmektedirler. Eğitimin başlıca hedefleri yurtsever, temizliğine önem veren, sağlığını koruyan, adil ve yaratıcı olma değerlerini bireylere kazandırmaktır. (Akbaş, 2008).

Değerler açısından kişisel gelişimini tamamlamamış ve değer kazanacak olgunluğa erişmemiş bireyler kendilerine ve topluma zarar vermesi mümkün olan hareketlerde bulunabilirler (Doğanay, 2006). Bu sebeple değerler eğitimi, eğitim sisteminde önemli bir yere sahiptir.

İnsanların nasıl davranmasını öğreten değerler bir baskı olmaksızın birey tarafından davranışa dönüşür. Bir davranışın gerçekleşmesi ya disiplinle ya da içsel bir istekle mümkün olabilmektedir. İnsan davranışlarını korku ve disiplin değil değerler yönlendirmesi insan onuru için önemlidir. Kişilerin içsel olarak kabul etmediği baskıyla yaptıkları değerler zamanlar kaybolur bu açıdan değerleri fertlere aşılacak ve içselleştirmek önemlidir (Cüceloğlu, 1999).

Değerler, insanın hayatını anlayıp yorumlamasında ve bunu davranış olarak sergilemesinde rehber konumundadır. Bu şekilde bireylerin hayata bakış açısı

değişir ve gelişir (Akıncı 2005). Değerler, insanların hayatlarında gerekli davranışları sergilemesinde yol gösterici bir konumdadırlar. (Bradshaw vd., 2001).

Değerlerin yaşantılarla elde edilmesi sebebiyle bireyler yaşantıları sonucunda elde ettikleri için davranışları duygusal değişimlerle birlikte farklılaşabilir. Başka bir ifadeyle, değerlerle, duygu, düşünce ve davranış arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğu söylenebilir. Eğitim bireylerin zihinsel gelişimlerini artırırken onların duygularına, düşüncelerine ve tutumlarına da yön verebilmeli ve iyi yönde geliştirebilmelidir (Tulunay Ateş, 2017).

2.6. Değerler Sınıflamalarının İncelenmesi

Değerler, bireyler ve toplumlar için ifade ettikleri öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Gruplandırılmış değerler kendi aralarında öncelikleri olan bir sistem oluştururlar. Kağıtçıbaşı'na (1981) göre bireyin değerleri ve değerler hiyerarşisi o bireyin tutumlarını belirler.

Sosyal bilimler incelendiğinde hepsinde de değerlere önem verdiği görülmektedir. Psikoloji, sosyoloji, felsefe ve ekonomi başta olmak üzere birçok sosyal bilim dalının değer kavramını kendine göre irdelediği görülmektedir (Baier, 1967; Haldane, 2004; Schwartz, 2006). Bu sebeple alanyazında değer kavramını tanımlayan genel bir açıklama yoktur.

Değer kavramı alanyazında davranışları etkileyen sonsuz düşünceleri kapsamı şeklinde ifade edilmektedir. (Coşkun Keskin ve Keskin, 2009; Coşkun Keskin, 2012; Halstead, 1996; Keskin, 2008; Özensel, 2003; Tsirogianni ve Gaskell, 2011).

Değerler konusunda farklı sınıflamalar yapıldığı görülmektedir. Örneğin: Drawing ve Spranger (1921), Allport ve Vernon (1931) değerler üzerinde araştırmalarda bulunarak değerlerin ekonomik değerler, politik değerler, kuramsal değerler, sosyal değerler, dinî değerler ve estetik değerler olarak altı başlıkta toplanmasını sağlamışlardır (Akt. Atay, 2003:88).

Güngör (1998) değerleri “ahlaki, teorik- ilmi, siyasi, iktisadi, estetik, sosyal ve dini” değerler olarak yedi grupta incelemiştir.

Schwartz (1992); değerler ile ilgili çalışmasında kapsamlı bir sınıflandırma oluşturmuştur. Schwartz çalışmasında 56 değeri bireyin davranışı yönünden 11

farklı türe ayırmıştır. Bunları da uyum (conformity), uyarım (stimulation), güç (power, güvenlik (security), öz denetim (self direction), evrensellik (universalism), başarı (achievement), geleneksellik (tradition), manevilik (spirituality), iyilikseverlik (benevolence), hazcılık (hedonism) şeklinde sıralamıştır.

Winter vd. (1998), değerleri toplumun özelliklerine göre bireysel değerler, ailevi değerler ve toplumsal değerler olarak gruplandırır.

Rokeach'a (1973) göre insanlar benzerlik gösteren 36 değeri paylaşmaktadır, bunun yanında insanların bu değerlerin önemi konusunda anlaşmak zorunda olmadıklarını ifade eder. Rokeach bu 36 değeri 2 sınıfa ayırmıştır. Bu sınıflama amaç değerler ve araç değerler olarak ayrılmaktadır. Amaç ve araç değerlerin ortak bir toplumsal uzlaşma gerektirdiği gerçeği göz ardı edilmemelidir (Naylor ve Diem, 1987; Yiğittir, 2010).

Akbaş, Türk Milli Eğitim sisteminin amacının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde duyuşsal yönden ne düzeyde gerçekleştiğini araştırdığı çalışmasında Milli Eğitimin Temel Amaçları içerisinde yer alan değerlerin olduğu bir liste oluşturmuştur. Bu değerleri çalışma-iş, geleneksel, demokratik, bilimsel ve temel şeklinde kategorilere ayırarak sıralamıştır (akt. Öcal ve Yiğittir, 2010; 410).

Merter ve Şekerci (2015); Maslovaty (2003); Yaşar, Kasa ve Gündoğan Bayır (2015) yaptıkları çalışmalarda değerlerin ulusal ve evrensel değerler olarak incelemesini yapmışlardır, ulusal değerlerin millet, devlet, dil, vatan, gelenek, görenekler, ordu ile milli marş, bayrak ve milli bayramların oluşturduğu ulusal simgeler olduğunu belirtilirken evrensel değerlerin demokrasi ve insan hakları, hoşgörü, özgürlükler, barış, sevgi, bilim, saygı, bağımsızlık, eşitlik ve çevre duyarlılığı gibi değerler olduğunu belirtmişlerdir (akt. Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Geniş bir yazına sahip olan değerlerin ortak bir tanıma sahip olmayıp farklı sınıflamalarla incelenmesi doğaldır. Alanyazın incelendiğinde dünyada en çok bilinmekte olan ve kullanılan sınıflamalar; Spranger, Rokeach, Schwartz ve Nelson'a ait olanlardır (Agle ve Caldwell, 1999; Başbakanlık Aile ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, 2010; Tsirogianni ve Gaskell, 2011; Yiğittir, 2012; Yazıcı, 2006). Bu çalışmada ise değerler Toplumsal ve Dini Değerler, Bireysel Değerler ve Demokratik Değerler olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

2.6.1. Rokeach Değer Sınıflaması

Rokeach (1973), bireyin kullandığı değerlerin çokluğunun onun sosyal ve biyolojik olarak birleştirdiği ihtiyaçlarının gerçekleştirilmesi noktasında değerleri amaç değerler ve araç değerler olarak iki gruba ayırmıştır.

Rokeach'ın (1973, s. 28) bu gruplandırmadaki değerleri tablo-1'de verilmiştir.

Tablo 1. Rokeach'ın Değer Sınıflaması.

Araç Değerler	Bağımsızlık, Bağışlayıcılık, Cesaret, Dürüstlük, Çağdaşlık, Esnek düşünme, Hırslı olma, Kendini kontrol etme, İtaatkârlık, Kibarlık, Kendine hâkim olma, Mantıklı olma, Neşeli olma, Sevecenlik, Sorumluluk sahibi olma, Temizlik, Yardımseverlik, Yaratıcılık
Amaç Değerler	Aile güvenliği, Barış, Başarılı olma, Bilgelik, Dini olgunluk, Eşitlik, Gerçek dostluk, Güzellikler, Heyecan verici bir hayat, İç huzur, Kendine saygı, Mutluluk, Gerçek dostluk, Özgürlük, Rahat bir hayat, Sosyal kabul, Ulusal güvenlik, Zevk

Görüldüğü gibi “amaç değerler” hayatın temel değerlerini içermektedir. Amaç değerlere ulaşmada kullanılacak davranış biçimleri ise “araç değerleri” oluşturmaktadır.

2.6.2. Spranger Değer Sınıflaması

Spranger estetik, teorik (bilimsel), siyasi, ekonomik, sosyal ve dini değerler olmak üzere altı değer grubu oluşturmuştur (Akbaş, 2004; Aydın ve Gürler, 2012; Güngör, 1993). (Puente vd., 1986; Throw, 1971). Altı grupta incelenen bu

değerlerin açıklaması tablo 2’de verilmiştir (Akbaş, 2004; Carducci, 2009; Güngör, 2000; Yaman, Taflan ve Çolak, 2009).

Tablo 2. Spranger’in Değer Sınıflaması

Bilimsel Değer	Önemli olan gerçek, muhakeme, bilgi ve eleştirel düşüncedir. İnsanın bilimsel değeri onun deneysel, akılcı, entelektüel oluşundan beslenir.
Ekonomik Değer	Önemli olan şey yararlılık ve pratiklik. Ekonomik değer hayatta önemli bir yer tutar.
Politik Değer	Güç etki ve şöhret her şeyin üstünde tutar. Temeli güce dayalıdır.
Dini Değer	Evreni bütün olarak ele alır ve kendini evrenin bütünlüğüne bağlar. Dini uğruna dünyevi zevklerden vazgeçer.
Estetik Değer	Önemli olan simetri, uyum ve formdur. Sanat toplumlar için gereklilik olarak görülür.
Sosyal Değer	Diğer fertleri sevmeye, yardım etmeye ve bencil olmama esas alınır. İnsan sevgisi en yüksek değerdir. İnsanlar sevgisini başka insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencilce davranış sergilemez.

2.6.3. Schwartz Değer Sınıflaması

Schwartz ve Bilsky (1987), alanyazında sıklıkla tekrarlanan değerlerin beş özelliğini içeren kavramsal bir tanımlama oluşturmuşlardır. Bu tanımlamaya göre değerler:

- 1) Kavramlar ya da düşüncelerdir.
- 2) İstenen sonuçlar ya da istenilen davranışlar hakkındadır.
- 3) Özel durumların ötesindedirler.
- 4) Olaylar kişiyi yapacakları davranışa yönlendirirler.
- 5) Göreceli öneme göre bağlı sıralanırlar (Schwartz, 1992).

Schwartz ve Bilsky (1987) yaptıkları çalışmalarda değerlerin farklı türleri ile ilgili kapsamlı bir tipoloji ortaya koymaya çalışmıştır. Bu tipoloji, insanın evrensel gereksinimlerinin teorik analizine dayanmaktadır. Bu çalışmada 56 değer, kişisel tercihlere göre 10 farklı değer türünü içermektedir. Bu değer türleri; başarı, güç, uyarım, yaşamdan haz duyma, öz yönelim, iyilikseverlik, evrensellik, gelenek, uyma ve güvenlik olarak sıralanmaktadır. Schwartz değer grupları ve değerler aşağıda açıklanmıştır. (Schwartz, 1996, s.122-123)

Tablo 3. Schwartz Değer Sınıflaması

Uyarılm:	Heyecan arayışı. Cesaret sahibi olma, Eğlenceli yaşamak, Heyecanlı bir hayata sahibi olmak.
Hazcılık:	Kişisel zevklere ve hazlara yönelim, Hayattan zevk almak.
Başarı:	Toplumsal standartları üstünde bir başarı yönelimi, Başarılı olmak için çalışma, Etkin olmak, hırslı olmak, Söz sahibi olmak, zeki olmak.
Güç:	Toplumsal kuvvet, insanlar ve kaynaklar üzerine söz hakkı, Sosyal güç sahibi olmak, Otoriterlik, zenginlik, Statü, insanlar tarafından kabul isteği
Evrenselcilik:	Anlayışlı olmak, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini istemek. Açık fikirlilik, erdemli olmak, adalet, eşitlik, dünya barışı, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla iç içe olmak, çevreyi korumak.
Öz yönelim:	Düşünce ve eylemde bağımsızlık. Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak.
Uyma:	Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek eylemlerin kısıtlama Kibarlık, itaatkar olmak aileye değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik:	Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği. Millî güvenlik, toplumsal düzenin sürdürülmesini sağlamak, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek.
İyilikseverlik:	Kişinin yakın olduğu kişinin iyiliğini gözetme ve geliştirme. Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadakat , sorumluluk sahibi olmak.
Geleneksellik:	Kültürel ya da dini töre ve fikirlere saygı ve bağlılık. Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak.

2.6.4. Nelson Değer Sınıflaması

Nelson (1974) değerleri grup değerleri, sosyal değerler ve kişisel değerler şeklinde sınıflamıştır:

Toplumun değerleri toplumdaki bireylerin paylaştığı değerlerdir. Toplum içerisinde farklı gruplar olabilir bunlar aile, bir siyasi parti, bir dini grup, bir kulüp veya organizasyon ya da bir etnik grup olabilir. Sosyal değerler toplum tarafından genel olarak kanıksanmış ve herkesçe uyulan değerlerdir; bu değerler toplumu

şekillendirir, tanımlar ve o toplumun yapısını etkiler Kişisel değerler bir bireyin değerleridir ve birey arkadaşlarını, grubu veya genel sosyal değerleri dikkate almaksızın kendi değerlerine bağlanmayı seçebilir (akt. Naylor ve Diem, 1987: 349–350).

2.6.5. Toplumsal ve Dini Değerler

Başka fertleri sevme, diğer insanlara yardım etme ve bencil olmama toplumsal ve dini değerlerin temel prensiplerindedir. Bu prensiplere sahip olan birey, insan sevgisinin en önemli değer olduğunu kabul eder ve bu sevgiyi tüm insanlara gösterir. Naziktir, sempattir ve bencil değildir.

Toplum yaşamında din, değerlerin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir (Coşkun, 2005). Din, bireyin hayatını, kişiyi aşan mutlak değerlere ve anlamlara göre düzenlemektedir (Berger, 1995: akt; Akıncı, 2005). Dini değerleri benimsemiş olan birey, evreni kavrama konusunda gelişir ve kendisini evrenin bir parçası olarak görür. Dini yaşantısı gereğince dünyevi zevklerden ve hazzardan vazgeçer (Spranger, 1928: akt. Keskin,2016). Din ve toplumsal değer sistemleri birbiriyle sıkı bir bağa sahiptirler (Roccas, 2005). Bu açıdan baktığımızda inanan insanlar davranışlarının kaynağını dini motifler altındaki davranışların içinde bulur (Hökelekli, 1985).

Değerler bir toplumun işleyişinde önemli bir konuma sahiptir, bu da yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Coşkun, 2005). Toplumsal değerler toplumun geleneklerini, göreneklerini, örf ve adetlerini ve ayrıca toplumsal kuralları da kapsamaktadır. Toplumsal değerler vasıtası ile bireyin diğer bireylerle ortak davranışlar sergilemesi sağlanır, böylelikle toplum içerisinde çatışmalar en aza inerken toplumsal barış ön plana çıkar ve toplumun devamlı olması sağlanabilir (Winter vd., 1998).

2.6.6. Bireysel Değerler

Bireysel değerler, kişinin karakterinin gelişiminde önemli bir yere sahiptirler. Bireyde bireysel değerlerin yeterince gelişmemesi durumunda, kişilik problemleri ortaya çıkabilmektedir (Gökdere ve Çepni, 2003).

Bireysel değerler bireyin seğim yapmasında ve satın aldığı ürünlerin tercihinde, hobilerinde olduğu gibi diğer kişisel tercihleriyle de ilişki içindedir (Michaelis, 1988).

Kişisel değerler bireye ait bir değerdir ki bireyler arkadaş grubunu veya sosyal değerleri yok sayarak kendi bireysel değerlerine bağlı kalmak istemektedirler (Nelson, 1974: akt. Naylor ve Diem, 1987).

2.6.7. Demokratik Değerler

Demokrasi, yaşıantılarla öğreñilebilen bir yaşam tarzıdır (Başaran, 1987). Demokrasi, bir toplumun içerisinde mevcut bireysel değerleri ve toplumsal değerleri birleştiren bir yapıya sahiptir. Ural'a (1999) göre hukuki kurallar, toplumsal kurumlar ve siyasi yapı demokratik sistemlere uygun şekilde yapılsalar da ancak toplumsal değerlere bağlı olurlarsa bir anlam kazanırlar.

Demokrasi, demokratik bir ortamda var olabilir, bu ortamı şekillendirecek olanlar ise insanlardır. İnsanların sahip oldukları değerler tutum ve davranışlarının yanında demokratik kimliklerini şekillendirerek, demokratik toplumun meydana gelmesinde önem taşımaktadır (Öztürk Samur, 2011).

Demokrasinin bir yaşam şekline dönüşmesi insana ve insanın sahip olduğu değerlerle ilişkilidir. Toplumsal değerlerle beraber anlam kazanan demokrasinin toplumda yer bulabilmesi, toplumu oluşturan fertlerin demokrasiyi anlaması ve benimsemesi ise demokratik kimlik oluşturmaya bağlıdır (Öztürk Samur, 2011).

2.7. Değerler Eğitimi Programı

Değerler eğitiminin programının içerisinde; toplumsal yaşamın temelini oluşturan milli ve manevi değerler, sosyal değerler, ahlaki değerler ve kültürel değerler olan hoşgörü, yardımlaşma, misafirperverlik, dayanışma, vatanseverlik, temizlik, doğruluk, dürüstlük, iyilik, çalışkanlık, sevgi, duyarlı olma, saygı, paylaşımcı olma, adil olma gibi değerlerle bağlantılı olarak öğrencilerin bilinç düzeylerinin artırılması ve bu değerlerin tutum ve davranışlara aktarılmasının sağlanması önemlidir (Kuter ve Kuter,2012). Değerler eğitimi programları birçok ülke ve kurum tarafından uygulanmaktadır.

Ülkemize kıyasla yurtdışında bu alanda yapılan çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir. Örneğin; UNESCO'nun desteklediği yaşayan değerler eğitimi programı (Living Values Education Programme) detaylı olarak hazırlanan değerler eğitimi uygulamalarından biridir. Bu programda sevgi, saygı, sorumluluk, işbirliği, mutluluk, alçak gönüllük, barış, dürüstlük, saflık, hoşgörü, özgürlük ve birlik içinde yaşama gibi değerlerin etkililiklerini içermektedir. Program; Afrika Asya, Avrupa ve Amerika kıtalarında 60'dan fazla ülkede uygulanmıştır. Hazırlanan programlarda 3-7 yaş grubu ve 8-14 yaş grubu çocuklar için kitaplarla birlikte öğretmenler için de kılavuzlar hazırlanmıştır. Programın uygulandığı birçok ülkede eğitimciler öğrencilerin program sonrasında olumlu sosyal beceriler kazandıklarını aktarmışlardır (UNESCO, Living Values Education, 2005).

Ülkemizde yapılmış olan araştırmalarda elde edilmiş olan veriler incelendiğinde değerler eğitimi uygulamalarının ülkemizde de olumlu sonuç verdiğini görülmektedir:

Aladağ (2009) değer öğretimi programındaki öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma ve sorumluluk değerini gösterme düzeylerinde programın olumlu etkilerinin olduğunu belirtmiştir.

Öğretici (2011) sorumluluk ve duyarlılık değerlerini kapsayan ve bu kapsamda uygulanmış olan sınıf içi etkinliklerin, belirtilen değerlere karşı farkındalığı artırdığını ifade etmektedir.

Aydın (2003) ise, ilkokulda okuyan bireyler ve üniversite son sınıfta okuyan bireyleri iki farklı gruba alarak bir araştırma yapmıştır, sonuç olarak 18-22 yaş kategorisinin genel olarak, sosyal düzenin sağlanmasına daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Dilmaç (1999) insani değerler eğitimi programının öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyinde anlamlı değişmelere yol açtığını belirtmektedir.

Öztürk Samur (2011) uygulanan değerler eğitimi programı sonucunda çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin olumlu yönde değiştiğini belirtmektedir.

Neslitürk (2013) anasınındaki çocukların annelerine verilen değerler eğitiminin sonucunda çocukların sosyal becerilerinin de olumlu yönde değiştiğini belirtmiştir.

Kunduroğlu (2010) ve Demirhan İşcan'a (2007) göre değerler eğitimi programı öğrencilerin davranışlarında olumlu değimlere neden olmaktadır.

Uzunkol (2014) değer eğitiminin öğrencilerde özsaygı düzeylerini artırmada etkili olmadığını ancak sosyal problem çözme becerilerinde ve empati düzeylerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir.

zdaş (2013) değerler kazanımı ve istenmeyen ğrenci davranışlarının görülme sıklığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir.

Izgar (2013) ise değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerde demokratik tutumları ve davranışları olumlu yönde değiştirdiğini ifade etmiştir.

Ayrıca, diğer araştırmalarda da değerler eğitimi programı uygulamalarının yalnızca ilk ve ortaokul düzeyinde değil lise düzeyinde de etkili olduğunu da göstermektedir. Bu araştırmalar:

Dilmaç (2007) okullarda uygulanan insani değerler eğitimi programının değer kazanımında etkili olduğunu belirtmektedir.

Keskinoğlu (2008) insani değerler eğitimi programının öğrencilerde ahlaki olgunluk düzeyi bakımından anlamlı değişiklikler oluşturduğunu belirtmektedir

Ergün (2013) değerler eğitimi programının öğrencilerin öz düzenlemelerinin gelişmesine olumlu etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir.

Bunun yanı sıra;

Yel ve Aladağ (2009) değerler eğitimi çalışmaları yapılırken gençlere yönelik hazırlanacak programlarda içeriğin ve niteliğin önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.

Berkant vd. (2014) ise değerler eğitiminin okullarda farklı programlarla en doğru şekilde verilmesi gerektiğini konusunu vurgularken, değerler eğitiminin sistemsiz ve yanlış şekilde yapılması durumunda bireylerin mutsuz olabileceği ve sorunlar yaşayabileceğine de dikkat çekmektedir.

2.8. Milli Eğitim Bakanlığı ğretim Programları

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim fertlerin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarında yaşanan yenilikler ve

gelişmeler bireylerden beklenen davranışları da doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatın içinde işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, iletişim becerilerine sahip, eleştirel düşünen, kararlı, girişimci, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip fertlerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları sadece bilgi aktaran bir yapının ötesinde kişisel farklılıklara da dikkat eden, değer ve beceri kazandırma hedefi olan, açık ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç kapsamına bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımları ve sınırları belirleyen açıklamalar, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyindeki değerleri, becerileri ve yetkinlikleri perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

2.8.1. Öğretim Programlarının Amaçları

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan bireylerin bilişsel zihinsel ve fiziksel gelişimlerini tamamlamayı sağlamak,
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun şekilde ahlaki bütünlük kazanmaları ve öz farkındalık, öz güven ve öz disiplin kazanmalarını, günlük hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve

bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak

3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren ve ayrıca “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde” disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak

4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak (MEB, 2018).

2.8.2. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır. Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm

unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2.9. Değerler Eğitimi Yönergesi

Bu kısımda Değerler Eğitimi Yönergesinin amaç, dayanak ve Beden Eğitimi ve Spor Dersi programının özel amaçları açıklanmıştır.

2.9.1. Amaç

a. Öğrencilere, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,

b. Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,

c. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek,

d. Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,

e. Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak beden ve ruh sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için bilimsel süreçlere ve ahlakî değerlere uygun olarak karar verme alışkanlığını kazandırmak,

f. Öğrencilerin kendine güvenen, sistemli düşünebilen, planlı çalışan ve girişimci ve eleştirel bakış açısına sahip, estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olmalarını sağlamak,

g. Öğrencilerin kendisine, ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilecek yapıda bireyler olarak yetiştirilmesini sağlamak,

h. Öğrencilerin kişisel, toplumsal tüm kaynakları ve zamanlarını etkin, yerinde ve verimli kullanmalarını sağlamak,

ı. Öğrencilere temel insanî değer ve erdemleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olmak,

i. Öğrencilere okuma zevki ve okuma alışkanlığı kazandırmak,

j. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek ve dilimizdeki yozlaşmaların önüne geçilmesini sağlamak,

k. Her öğrencinin biricik ve tek olmasını, bu tek ve biriciklerin çoklar olabilmesini ve okullarımızı çoklar içinde özel olmayı sağlayan bir yaşam merkezi durumuna getirmeyi sağlamak,

l. Öğrencilerimizin millî, manevî ve evrensel değerleri hayata geçirmelerini sağlayarak toplumsal dayanışma ve bütünleşmeye katkı sağlamak,

m. Değerlerimizin gelecek nesillere aktarılmasındaki önemli görevi yerine getirerek artan ve değişen risk ve tehditlerden bireysel ve toplumsal korunmayı sağlamak.

2.9.2. Dayanak

Madde 3 - Bu yönetmelik, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 5.maddesi, Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliğinin 5.maddesinin c bendi, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 229 sayılı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği hükümleri, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği 5.maddesinin b,c bentleri, Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı, 18.Milli Eğitim

Şurası Çalıştay Raporu ve 2010/53 Sayılı (İlk Ders Konulu) Genelgeye dayanılarak hazırlanmıştır. (İstanbul MEM,2018)

2.9.3. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Programının Özel Amaçları

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programının amacı öğrenciler tüm yaşamları boyunca kullanabilecekleri hareket becerisi eğitimi, zinde ve sağlıklı hayat becerileri ve düşünebilme yeteneğini de geliştirerek üst sınıflara hazırlanabilmeleridir. Bu amaca yönelik olarak, Beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilere şu kazanımları sağlaması beklenmektedir:

1. Hareket kavramını ve hareket ilkelerini, değişik fiziksel faaliyetlerde ve müsabakalarda kullanır.
2. Çeşitli bedensel aktivitelere ve sporlara has hareket becerilerini geliştirir.
3. Sağlıklı, hayatla ilgili fiziksel faaliyetleri ve spor kavramlarıyla ilkelerini açıklar.
4. Sağlıklı olmak, sağlığını geliştirmek için fiziksel etkinliklere ve sporlara düzenli olarak katılır.
5. Hareket stratejilerini ve taktiklerini, çeşitli bedensel aktivitelere ve sporlarda kullanır.
6. Beden eğitimi ve spor yoluyla iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir.
7. Beden eğitimi ve sporla ilgili kültürel birikim ve değerlerimizi kavrar.
8. Beden eğitimi ve spor yoluyla öz yönetim becerilerini geliştirir.

2.10. İlgili Araştırmalar

Balcı (2008), Demirhan İşcan (2007), Dilmaç (1999), Izgar (2013), Dilmaç (2007), Aladağ (2009), Ergün (2013), Keskinoglu (2008), Kunduroğlu (2010), Neslitürk (2013), Öğretici (2011), Uzunkol (2014), Öztürk Samur (2011) gibi araştırmacılar yaptıkları çalışmalarda, değerler eğitimi uygulamaları kapsamında öğrencilere kazandırılması planlanan özelliklerin üzerinde değerler eğitimi programının olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kuter ve Kuter'e (2012) göre beden eğitimi ve spor öğretmenleri her kademedeki okullarda öğrencilerle kolayca iletişim kurabilmektedirler. Beden eğitimi derslerinde spor kıyafetleri içinde olmaları, birlikte oyun oynayabilme olanağına sahip olmaları, antrenmanlardan ve müsabakalardan kaynaklı olarak okul dışında da birlikte olabilmeleri, birlikte yemek yemeleri, seyahat etmeleri, ortak heyecanlar sonrası üzüntü ve sevinci paylaşabilmeleri nedeniyle öğrenciye daha yakın olabilmektedirler ve isterlerse kolaylıkla öğrencilerin güvenini kazanabilmektedir. Birçok öğrenci için rol model olan beden eğitimi öğretmenleri bu bakımdan değerler eğitimi konusunda isterlerse en etkin olabilecek öğretmen branşıdır. Ancak okul yönetimleri, veliler, öğrenciler hatta diğer branş öğretmenleri tarafından gösterilen ilgi eksikliği, mesleklerine yabancılaşmayı ve oyun, beden eğitimi ve spor yoluyla öğrenciye kazandırabilecekleri değerlerden kendilerinin bile uzaklaşmalarına sebep olabilmektedir. Sonuç olarak beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitiminin; kolay, güçlü, eğlenceli ve sürdürülebilir bir yol olduğunu fakat bunu bilen, benimseyen ve yapacak cesareti gösteren insanlar ile onları destekleyecek olanaklar sağlayan yönetimlere ihtiyaç duyulduğunu söylemenin gerekli olduğunu ifade etmektedir.

Akandere vd.'nin (2009) liselerde beden eğitimi ve spor derslerinin ahlaki gelişime etkisini araştırdığı çalışmasında; ahlaki yargı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin ahlak yargı düzeylerinde ise anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre daha yüksek ahlak yargı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca spor yapan öğrencilerin yaptıkları spor branşına göre ahlak yargı düzeyleri farklılık göstermediğini ifade etmiştir. Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin cinsiyetlere göre ahlak yargı düzeyleri incelenmiş sonuç olarak spor yapan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre ahlak yargı düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğu, buna karşılık spor yapmayan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre ahlak yargı düzeylerinde anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur. Spor yapan kız öğrencilerin spor yapan erkek öğrencilere göre ahlak yargı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Engin'in (2014) çalışmasında öğrencilerin değerler eğitimi programında yer alan değerlerle ilgili bilişsel davranışları, duyuşsal özellikleri, değerleri gösterme düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir sorusuna cevap

aranmıştır. Açık uçlu sorular formu ön test sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüş, aynı formu son test sonuçlarına göre deney grubunda kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık görülürken kontrol grubunda cinsiyete göre bir farklılaşma olmadığı gözlenmiştir. Demokratik değerler ölçeği ön test ve son test puanları deney ve kontrol gruplarında cinsiyete göre anlamlı farklılaşmamıştır. Deney grubundaki kız ve erkek öğrenciler arasında gözlem sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubunda sadece birinci gözlemde cinsiyete göre kızlar lehine anlamlı farklılık gözlenmiştir. Araştırmanın sonuçları Türkçe ve beden eğitimi öğretim programları ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi programının etkililiğini ortaya koyar niteliktedir. Değerler toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak görülür ve toplumsal değişimin sürekliliği göz önüne alınırsa program geliştirme uzmanlarının dönemin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak farklı disiplinlerle bütünleştirilmiş değerler eğitimi programları hazırlamalarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Engin ve Uygun'un (2014) bütünleştirilmiş program uygulandığı deney grubu öğrencileri ile MEB programının uygulandığı kontrol grubu öğrencileri arasında deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin değerlere ilişkin toplam gözlem puanlarının deney öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Yani değerler eğitiminin öğrencilerde davranışsal olarak olumlu değişimler meydana getirmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre değerlere ilişkin bilişsel düzeylerinin olumlu yönde ve istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı sonucuna ulaşılmış. Bu bulgu değerler eğitimiyle bütünleştirilmiş programların işe koşulmasının değerlere ilişkin bilişsel davranışlar üzerinde etkili olduğunu ortaya koyan alanyazınla tutarlılık göstermektedir.

Sağlam ve Genç (2015) yaptıkları araştırmada öğrenciler üzerinde cinsiyeti değişkeni açısından sosyal bilgiler dersinde benzer düşünce yapısına sahip olduklarını ifade etmektedir.

Erkol (2015) araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sportif erdem alt boyutunda kız öğrencilerinin erkek öğrencilere oranla algı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninin dayanışma, duyarlı olma, özgüven alt boyutlarında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre algı düzeylerinin fazla olduğunu ifade etmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde çalışma kapsamında izlenen araştırma modeli, veri toplama aracı, evreni, örnekleme, verilerinin çözümü ve analizine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modeli iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2004).

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kırşehir’de bulunan devlet okullarında öğrenim görmekte olan öğrenciler, örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılan 146 kız öğrenci ve 161 erkek öğrenci olmak üzere toplam 307 sekizinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır, kontrol grubunu ise 34 kız 44 erkek öğrenci olmak üzere toplam 78 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin, derste edindikleri somut yaşantılar sonucunda kazandıkları değerleri ölçebilmek amacıyla Yoncalık ve Keleş (2018) tarafından geliştirilen ‘Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Değerler Eğitimi Anketi’ kullanılmıştır. Veri toplama formu kişisel bilgiler ve anket sorularının yer aldığı iki temel bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgiler kısmında cinsiyet, yaş, lisanslı olarak spor yapma durumu, kaç yıldır sporcu lisansına sahip olduğu ve hangi spor türünü yaptığı başlıkları ile demografik özellikleri tespit edici sorular yer almaktadır. Anket kısmında ise, 30 sorudan oluşan değerler eğitimi anketi yer almaktadır. Değerler eğitimi anketi formu 5’li likert tipidir. Anket formunda sorulara verilecek cevaplar 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4= Katılıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum olarak derecelendirilmektedir. Anketten alınabilecek maksimum puan 150’dir. Anket formu üç alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar toplumsal ve dini değerler, bireysel değerler ve demokratik değerlerden oluşmaktadır. Anket formunun çözümlenmesinde artan puanlar artan değer kazanımı anlamına gelmektedir. Cronbach alfa iç güvenirlik katsayısı değerinin anketin genelinde .96, toplumsal ve

dini değerler alt boyutunda .95, bireysel değerler alt boyutunda .85, demokratik değerler alt boyutunda ise .82 olduğu görülmüştür.

3.4. Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirlik alışması

Anket geliştirmede dört kriter referans alınmıştır, bu kriterler problemin tanımlanması, madde yazma, uzman görüşü alma ve n uygulama yapmadır (Büyüköztürk, 2005). Anket formunun hazırlanma sürecinde geçerlik ve güvenirlik çalışmaları da yapılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle problem durumu tanımlanmış, maddelerin yazımı için alanyazın taraması yapılmış özellikle Millî Eğitim Bakanlığı'nın Değerler Eğitimi Yönergesinde bulunan değerler dikkate alınmıştır ve elde edilen bilgiler doğrultusunda sorular hazırlanmıştır. Kapsam geçerliği açısından hazırlanan sorular ile ilgili olarak, uzmanı görüşü alınmış ve alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzenleme ve düzeltmeler yapılmıştır. En başta 35 soru olarak hazırlanmış anket formu, uzman görüşü doğrultusunda 30 soru olarak revize edilmiştir. Kapsam geçerliliğinin sağlanması için uzman görüşü alınan görüşme formu dil açısından da uzman görüşü alınarak anket formuna son şekli verilmiştir ve n uygulama formu hazırlanarak n uygulama yapılmıştır. 34 kız 44 erkek ğrenci ile gerçekleştirilen n uygulama sonucunda, belirlenen uygulama zamanı ve cevapların boş bırakılmaması göz önünde bulundurularak hazırlanan soruların katılımcılar tarafından anlaşıldığı ve anket formunun geneline ilişkin i güvenirlik katsayısının .93, toplumsal ve dini değerler alt boyutunda .90, bireysel değerler alt boyutunda .83, demokratik değerler alt boyutunda ise .80 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Değerler eğitimi anketi alt boyutları ve maddeleri

Alt Boyutlar	Maddeler
Toplumsal ve Dini Değerler	1. Adil olma değerini kazandırır. 2. Aile birliğine önem verme değerini kazandırır. 3. Alçakgönüllülük değerini kazandırır. 9. Doğruluk, dürüstlük değerini kazandırır. 10. Dostluk değerini kazandırır. 11. Empati kurma değerini kazandırır. 14. Fedakâr davranma değerini kazandırır. 15. Hoşgörü, duyarlılık değerini kazandırır. 16. İyilik yapma değerini kazandırır. 17. İyimser olma değerini kazandırır. 18. Kibarlık değerini kazandırır. 20. Misafirperverlik değerini kazandırır. 22. Paylaşımçı olma değerini kazandırır. 23. Saygılı olma değerini kazandırır. 24. Selamlaşma değerini kazandırır. 25. Sevgi duyma değerini kazandırır. 27. Şefkat- merhamet duyma değerini kazandırır. 28. Temiz olma değerini kazandırır. 30. Nazik olma değerini kazandırır.
Bireysel Değerler	5. Bağımsız ve özgür düşünebilme değerini kazandırır. 6. Cesaret, liderlik değerini kazandırır. 7. Çalışkanlık değerini kazandırır. 12. Estetik duyguların geliştirilmesi değerini kazandırır. 21. Öz güven değerini kazandırır. 26. Sorumluluk alma değerini kazandırır.
Demokratik Değerler	4. Atatürkçülük değerini kazandırır. 8. Demokratik olma değerini kazandırır. 13. Eşit davranma değerini kazandırır. 19. Kültürel mirasa sahip çıkma değerini kazandırır. 29. Vatanseverlik değerini kazandırır.

3.5. Verilerin toplanması

Veriler 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kırşehir’de bulunan devlet okullarında öğrenim görmekte olan sekizinci sınıf öğrencilerinden uygun örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Ulaşılabilir olması ve elverişliliği bakımından uygun örnekleme yöntemi, araştırma konuları hakkında bilgilerin daha hızlı toplanması sebebiyle tercih edilen bir yöntemdir (Aypay, 2010). Veriler kâğıt-kalem testi formatında, gönüllük esasına uygun olacak şekilde toplanmıştır.

3.6. Verilerin analizi

Verilerin analizi yapılırken veriler SPSS paket programına işlenmiştir ve verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır, değişkenlerin birbirlerine etkisinin analizinde Pearson Korelasyon analizi, iki kategorili değişkenler için t testi, üç ve daha fazla kategorileri bulunan değişkenlerin analizinde One-way ANOVA ve kullanılmıştır.

3.7. Çalışma Grubu

Tablo 5. Çalışma grubunun demografik bilgileri

Cinsiyet	n	%
Kız	146	47,6
Erkek	161	52,4
Sporcu Lisans		
Var	174	56,7
Yok	133	43,3
Lisans Süresi		
Lisansı yok	133	43,3
Bir yıldır	39	12,7
İki yıldır	69	22,5
Üç yıldır	56	18,2
Dört yıldır	10	3,3
Spor Türü		
Lisansı yok	133	43,3
Bireysel sporlar	75	24,4
Takım sporları	99	32,2

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin 146'sı(%47,6) kız, 161'i(%52,4) erkektir, bu öğrencilerin 174'ü (%56,7) sporcu lisansı sahibi iken, 133'ü (%43,3) sporcu lisansı sahibi değildir. Sporcu lisansına sahip olan öğrencilerin 39'u (%12,7) bir yıldır, 69'u (%22,5) iki yıldır, 56'sı (%18,2) üç yıldır, 10'u (%3,3) dört yıldır sporcu lisansına sahiptir, bunların 75'i (%24,4) bireysel sporlarda lisans sahibi iken 99'u (%32,2) takım sporlarında lisans sahibidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 13,9902'dir.

3.8. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanmakta olan mevcut müfredat içerisine alınan ve tüm derslerde işlenmesi planlanan değerler eğitimi konusunun, İlköğretim 8. sınıfta okuyan öğrencilerinin tutum ve

davranışlarına aktarılmasında beden eğitimi ve spor dersinin yerini ve önemini incelemektir. Araştırma sonucuna göre değer kazanım düzeyleri;

1. Yaşa ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Lisanslı olanlar ve lisansı olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Takım sporu yapanlar ve bireysel spor yapanlar arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. BULGULAR

Tablo 6. Değerler eğitimi anketi ortalamaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Değerler Eğitimi Anketi	307	126,39	20,75373
Toplumsal ve Dini Değerler	307	79,66	13,55511
Bireysel Değerler	307	25,87	4,14545
Demokratik Değerler	307	20,89	3,91105

Tablo 6 incelendiğinde anketten alınabilecek maksimum puanın 150'dir, değerler eğitimi anketi genel boyut ortalamasının 126,39 olduğu; toplumsal ve dini değerler alt boyutundan alınabilecek maksimum puanın 95'dir, toplumsal ve dini değerler alt boyutu ortalamasının 79,66 olduğu; bireysel değerler alt boyutundan alınabilecek maksimum puanın 30'dur, bireysel değerler alt boyutu ortalamasının 25,87 olduğu; demokratik değerler alt boyutundan alınabilecek maksimum puanın 25'dir, demokratik değerler alt boyutu ortalamasının 20,89 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre çalışma grubunda bulunan öğrencilerin değerler eğitimi anketi ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor dersinin genel olarak hedeflenen değerleri kazandırmada etkili olduğu görülmektedir, bu durumun ise müfredat programı kapsamında yapılan ders içi etkinliklere ve serbest zaman etkinliklerine katılım sağlamanın öğrencilere adil oyun, eşit oyun hakkı ve takım eşleşmesi gibi somut yaşantılar kazandırdığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 7. Değerler eğitimi anketi madde ortalamaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
1. Adil olma değerini kazandırır.	307	4,15	1,00732
2. Aile birliğine önem verme değerini kazandırır.	307	4,05	1,10858
3. Alçakgönüllülük değerini kazandırır.	307	4,09	1,06806
4. Atatürkçülük değerini kazandırır.	307	4,08	1,12163
5. Bağımsız ve özgür düşünebilme değerini kazandırır.	307	4,18	1,01043
6. Cesaret, liderlik değerini kazandırır.	307	4,43	,84310
7. Çalışkanlık değerini kazandırır.	307	4,33	,84038
8. Demokratik olma değerini kazandırır.	307	4,16	1,03194
9. Doğruluk, dürüstlük değerini kazandırır.	307	4,26	,88774
10. Dostluk değerini kazandırır.	307	4,31	,88926
11. Empati kurma değerini kazandırır.	307	4,19	,94433
12. Estetik duyguların geliştirilmesi değerini kazandırır.	307	4,16	,95974
13. Eşit davranma değerini kazandırır.	307	4,24	,94486
14. Fedakâr davranma değerini kazandırır.	307	4,19	,96385
15. Hoşgörü, duyarlılık değerini kazandırır.	307	4,19	,91266
16. İyilik yapma değerini kazandırır.	307	4,17	,94825
17. İyimser olma değerini kazandırır.	307	4,18	,92715
18. Kibarlık değerini kazandırır.	307	4,17	,95401
19. Kültürel mirasa sahip çıkma değerini kazandırır.	307	4,04	1,09405
20. Misafirperverlik değerini kazandırır.	307	4,00	1,06335
21. Özgüven değerini kazandırır.	307	4,35	,93338
22. Paylaşımçı olma değerini kazandırır.	307	4,24	,95088
23. Saygılı olma değerini kazandırır.	307	4,31	,91819
24. Selamlaşma değerini kazandırır.	307	4,22	,92697
25. Sevgi duyma değerini kazandırır.	307	4,20	,96926
26. Sorumluluk alma değerini kazandırır.	307	4,40	,85159
27. Şefkat- merhamet duyma değerini kazandırır.	307	4,24	,92560
28. Temiz olma değerini kazandırır.	307	4,27	,94110
29. Vatanseverlik değerini kazandırır.	307	4,34	,91770
30. Nazik olma değerini kazandırır.	307	4,14	1,03280

Tablo 7 incelendiğinde ölçek maddelerinin cevaplanma ortalamaları görülmektedir. Alınabilecek maksimum puan 5'tir ve bütün maddelerin ortalamaları 4'ün üstündedir. Bu bağlamda öğrencilerin değer kazanımının yüksek olduğu söylenilebilir. Buna göre beden eğitimi ve spor dersinde kullanılan gösterip yaptırma tekniği, eşli çalışma tekniği, yaparak-yaşayarak öğrenme yöntemi ve kendini değerlendirme gibi tekniklerin öğrencilerin birbirleriyle etkileşim kurması, bu etkileşimler sonucunda somut yaşantılar oluşması; ders içerisinde yapılan faaliyetlere katılım sağlamanın öğrencilere adil oyun, eşit oyun hakkı ve takım eşleşmesi gibi somut yaşantılar kazandırması; aynı etkinliğe katılan bir grubun içinde yer alması, onlarla iletişim kurması, dönütler alması ve akran

değerlendirmesine katılması gibi sebeplerle beden eğitimi ve spor dersinin genel olarak öğrencilerden gerçekleştirmeleri beklenen değerleri kazandırmada etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Değerler eğitimi anketi madde ortalamalarının sıralanması

	N	Ortalama	Standart Sapma
1. Cesaret, liderlik değerini kazandırır.	307	4,43	,84310
2. Sorumluluk alma değerini kazandırır.	307	4,40	,85159
3. Özgüven değerini kazandırır.	307	4,35	,93338
4. Vatanseverlik değerini kazandırır.	307	4,34	,91770
5. Çalışkanlık değerini kazandırır.	307	4,33	,84038
6. Dostluk değerini kazandırır.	307	4,31	,88926
7. Saygılı olma değerini kazandırır.	307	4,31	,91819
8. Temiz olma değerini kazandırır.	307	4,27	,94110
9. Doğruluk, dürüstlük değerini kazandırır.	307	4,26	,88774
10. Eşit davranma değerini kazandırır.	307	4,24	,94486
11. Paylaşımçı olma değerini kazandırır.	307	4,24	,95088
12. Şefkat- merhamet duyma değerini kazandırır.	307	4,24	,92560
13. Selamlaşma değerini kazandırır.	307	4,22	,92697
14. Sevgi duyma değerini kazandırır.	307	4,20	,96926
15. Hoşgörü, duyarlılık değerini kazandırır.	307	4,19	,91266
16. Empati kurma değerini kazandırır.	307	4,19	,94433
17. Fedakâr davranma değerini kazandırır.	307	4,19	,96385
18. İyimser olma değerini kazandırır.	307	4,18	,92715
19. Bağımsız ve özgür düşünebilme değerini kazandırır.	307	4,18	1,01043
20. İyilik yapma değerini kazandırır.	307	4,17	,94825
21. Kibarlık değerini kazandırır.	307	4,17	,95401
22. Estetik duyguların geliştirilmesi değerini kazandırır.	307	4,16	,95974
23 Demokratik olma değerini kazandırır.	307	4,16	1,03194
24. Adil olma değerini kazandırır.	307	4,15	1,00732
25. Nazik olma değerini kazandırır.	307	4,14	1,03280
26. Alçakgönüllülük değerini kazandırır.	307	4,09	1,06806
27. Atatürkçülük değerini kazandırır.	307	4,08	1,12163
28. Aile birliğine önem verme değerini kazandırır.	307	4,05	1,10858
29. Kültürel mirasa sahip çıkma değerini kazandırır.	307	4,04	1,09405
30. Misafirperverlik değerini kazandırır.	307	4,00	1,06335

Tablo 8’de değerler eğitimi anketinde kazanılan değerlerin puanları en yüksek olandan en düşük olana doğru sıralanmıştır. Cesaret, liderlik değeri 4,43 ile en yüksek ortalamaya sahipken, misafirperverlik değeri ise 4,00 ile en düşük ortalamaya sahiptir. En yüksek puana sahip on madde incelendiğinde toplumsal ve dini değerlerden dört değer, bireysel değerlerden dört değer ve demokratik değerlerden iki değer ilk on sırada yer almaktadır, bu değerlerin beden eğitimi ve

spor dersi ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra en yüksek kazanılma puanına sahip üç değer bireysel değerler olduğu dikkat çekmektedir, bu durum beden eğitimi ve spor dersinin bireysel değerler kazandırmada etkili olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 9. Cinsiyet değişkenine göre değerler

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Değerler Eğitimi Anketi	Kız	146	125,57	21,34409	-,660	,275
	Erkek	161	127,14	20,24131		
Toplumsal ve Dini Değerler	Kız	146	79,08	14,25942	-,712	,188
	Erkek	161	80,18	12,90552		
Bireysel Değerler	Kız	146	25,71	4,26527	-,672	,384
	Erkek	161	26,03	4,04107		
Demokratik Değerler	Kız	146	20,86	3,93153	-,140	,386
	Erkek	161	20,92	3,90441		

Tablo 9 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre değerler eğitimi anketi puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p.>05$). Cinsiyete göre değer kazanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir. Bu sonuç Sağlam ve Genç (2015)'in yaptığı araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Cinsiyet değişkenine göre puanların istatistiksel olarak farklılaşmaması karma eğitim uygulamasından kaynaklanabilir. Ortalamalar incelendiğinde ise kızların değerler eğitimi anketi puan ortalamalarının ($x=125,54$) erkeklerin puan ortalamalarından ($x=127,14$) düşük olduğu görülmektedir, bu sonuçla beraber erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek değer kazanımına sahip olduğu düşünülmektedir. Toplumsal ve dini değerler alt boyutu puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p.>05$). Ortalamalar incelendiğinde ise kızların toplumsal ve dini değerler alt boyutu puan ortalamalarının ($x=79,08$) erkeklerin puan ortalamalarından ($x=80,18$) düşük olduğu görülmektedir; bireysel değerler alt boyutu puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p.>05$). Ortalamalar incelendiğinde ise kızların bireysel değerler alt boyutu puan ortalamalarının ($x=25,71$) erkeklerin puan ortalamalarından ($x=26,03$) düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun erkek öğrencilerin ergenlik döneminde lider olma ve ön plana çıkma isteklerinden

kaynaklı olduğu söylenebilir; demokratik değerler alt boyutu puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Ortalamalar incelendiğinde ise kızların demokratik değerler alt boyutu puan ortalamalarının ($x=20,86$) erkeklerin puan ortalamalarından ($x=20,92$) düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun erkeklerin sportif faaliyetlere daha fazla katılması ve akranlarıyla daha fazla etkileşime girmesi sonucunda adil oyun, eşit oyun hakkı ve takım eşleşmesi gibi somut yaşantılar elde etmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 10. Lisanslı sporcu olma değişkenine göre değerler

	Lisanslı Sporculuk	n	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Değerler Eğitimi Anketi	Var	174	129,92	16,33112	3,468	,000
	Yok	133	121,78	24,71974		
Toplumsal ve Dini Değerler	Var	174	81,90	10,71581	3,369	,000
	Yok	133	76,72	16,12974		
Bireysel Değerler	Var	174	26,57	3,26881	3,419	,000
	Yok	133	24,96	4,93586		
Demokratik Değerler	Var	174	21,44	3,17052	2,864	,000
	Yok	133	20,17	4,62128		

Tablo 10 incelendiğinde sporcu lisansına sahip olma değişkenine göre değerler eğitimi anketi puan toplamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < .05$). Ortalamalar incelendiğinde sporcu lisansına sahip olanların değerler eğitimi anketi puan toplamalarının ($x=129,92$) sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından ($x=121,71$) yüksek olduğu görülmektedir. Sporcu lisansına sahip olanlar ve sporcu lisansı olmayanlar karşılaştırıldığında değer kazanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Bunun lisanslı sporcuların katıldıkları etkinliklerde fair-play, takım oyunu, rakibe saygı duyma somut yaşantılar elde etmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Yıldız'ın (2011) spor yapan bireylerin liderlik, özgüven, sağlıklı bir kişilik ve benlik algısının ortaya çıktığı görülmektedir ifadesi araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Sporcu lisansına sahip olma değişkenine göre, toplumsal ve dini değerler alt boyutu puan toplamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < .05$). Ortalamalar incelendiğinde sporcu lisansına sahip olanların

toplumsal ve dini değerler alt boyutu puan toplamının ($x=81,90$) sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından ($x=76,72$) yüksek olduğu görülmektedir. Sporcu lisansına sahip bireylerin bu alanda anlamlı farklılık göstermelerinin somut yaşantılar sonucunda duyuşsal öğrenmeler kazanmalarından kaynaklandığı söylenebilir; bireysel değerler alt boyutu puan toplamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<.05$). Ortalamalar incelendiğinde sporcu lisansına sahip olanların bireysel değerler alt boyutu puan toplamının ($x=26,57$) sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından ($x=24,96$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda sporcu lisansına sahip bireylerin etkinlikler içerisinde bireysel değerleri kazanımlarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir; demokratik değerler alt boyutu puan toplamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<.05$). Ortalamalar incelendiğinde sporcu lisansına sahip olanların demokratik değerler alt boyutu puan toplamının ($x=21,44$) sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından ($x=20,17$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun eşit oyun, takım oyunu ve fair-play gibi kavramların kazandırılmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Bu sonuçlar; Şahin'in (2005) değer bilincinin somut yaşantılarla içerik kazanabilir ve Dökmen'in (2002) değerler yaşayarak öğrenilir, bu nedenle sadece bilişsel süreçlere hitap eden bir eğitimle değerleri öğretmemiz mümkün değildir, yaşamın içinde uygulamalara da ihtiyaç vardır, sözleri ile örtüşmektedir.

Tablo 11. Lisanslı olarak yapılan spor türü değişkenine göre değerler

	Katıldıkları spor türü	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Gruplar Arası Scheffe Post-Hoc
Değerler Eğitimi Anketi	Lisans yok	133	121,78	24,71974	6,118	,002	1 ve 2-3
	Bireysel sporlar	75	130,80	15,19691			
	Takım sporları	99	129,26	17,18720			
Toplumsal ve Dini Değerler	Lisans yok	133	76,72	16,12974	5,715	,004	1 ve 2-3
	Bireysel sporlar	75	82,29	9,79213			
	Takım sporları	99	81,60	11,40607			
Bireysel Değerler	Lisans yok	133	24,96	4,93586	6,061	,003	1 ve 2-3
	Bireysel sporlar	75	26,81	3,23700			
	Takım sporları	99	26,39	3,29755			
Demokratik Değerler	Lisans yok	133	20,17	4,62128	4,360	,014	1 ve 2
	Bireysel sporlar	75	21,69	2,96362			
	Takım sporları	99	21,26	3,32150			

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin katıldıkları spor türü değişkenine göre değerler eğitimi anketi puan toplamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=6,118$, $p<.05$). Ortalamalar incelendiğinde lisans sahibi olmayan öğrencilerinin değerler ölçeği ortalamalarının ($x=121,78$) en düşük, lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerinin ortalaması ($x=130,8$) ise en yüksektir. Farklılığın kaynağına ilişkin yapılan posthoc analizi sonucunda farklılığın sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilerinin değerler eğitimi anketi puanları ile lisans sahibi takım sporları yapan ve bireysel sporlar yapan öğrenciler arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür($p<.05$).

Öğrencilerin katıldıkları spor türü değişkenine göre, toplumsal ve dini değerler alt boyutu puan toplamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=5,715$, $p<.05$). Ortalamalar incelendiğinde lisans sahibi olmayan öğrencilerinin toplumsal ve dini değerler alt boyutu ortalamalarının ($x=76,72$) en düşük, lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerinin ortalaması ($x=82,29$) ise en yüksektir. Farklılığın kaynağına ilişkin yapılan posthoc analizi sonucunda farklılığın sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilerin toplumsal ve dini değerler alt boyutu puanları ile lisans sahibi takım sporları yapan ve bireysel sporlar yapan öğrenciler arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür($p<.05$); bireysel değerler alt boyutu puan toplamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=6,061$, $p<.05$). Ortalamalar incelendiğinde lisans sahibi olmayan öğrencilerinin bireysel değerler alt boyutu ortalamalarının ($x=24,96$) en düşük, lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerinin ortalaması ($x=26,81$) ise en yüksektir. Farklılığın kaynağına ilişkin yapılan posthoc analizi sonucunda farklılığın sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilerinin bireysel değerler alt boyutu puanları ile lisans sahibi takım sporları yapan ve bireysel sporlar yapan öğrenciler arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür($p<.05$); demokratik değerler alt boyutu puan toplamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=4,360$, $p<.05$). Ortalamalar incelendiğinde lisans sahibi olmayan öğrencilerinin demokratik değerler alt boyutu ortalamalarının ($x=20,17$) en düşük lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerinin ortalaması ($x=21,69$) ise en yüksektir. Farklılığın kaynağına ilişkin yapılan posthoc analizi sonucunda farklılığın sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilerinin demokratik değerler alt

boyutu puanları ile bireysel sporlar yapan öğrenciler arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür($p<.05$).

Sporcu lisansı olmayan öğrencilerle karşılaştırıldığında, takım sporları ve bireysel sporlar yapan öğrencilerin değer kazanımının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık ortaya çıktığı söylenebilir. Takım sporları ve bireysel sporlar yapan öğrenciler karşılaştırıldığında ise bireysel sporlar yapan öğrenciler lehine yüksek puanlar olduğu; ancak aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde Kırşehir ili'nde MEB'e bağlı ortaokulda öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin değerler eğitimi programında yer alan değerleri kazanmasında, Beden Eğitimi ve Spor dersinin öneminin incelenmesine; cinsiyet, lisanslı olma, bireysel sporlar veya takım sporu yapma ilişkin incelenmesine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlara yer verilmiştir.

Çalışmanın içeriğinde yer alan değişkenlerin genel değer kazanımı, toplumsal ve dini değerlerin kazanımı, bireysel değerlerin kazanımı ve demokratik değerlerin kazanımı bakımından incelenmesiyle elde edilen bulguların karşılaştırılması ve tartışılması şöyledir:

Ortalamalar incelendiğinde değerler eğitimi anketinde yer alan değerlerin kazanılması ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Cinsiyet değişkenine göre değerler eğitimi anketi puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı ve değerler eğitimi anketi puanlarının yüksek olduğu, bunun yanında erkek öğrencilerin daha yüksek değer kazanımına sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç Dilmaç'ın (2007) değerler eğitimi programının ortaöğretim öğrencilerinin sahip oldukları insani değerleri arttırmada etkili olduğunu ortaya koyduğu çalışma; Izgar'ın (2013) değerler eğitimi programının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarını olumlu yönde değiştirdiğini bulduğu çalışma; Koç'un (2007) değerler eğitiminin gerekliliği konusunda yaptığı evrensel değerlere ilişkin tutumların öğrenciye kazandırılması için uygulanan etkinliklerin, öğrencilere kazandırılması amaçlanan evrensel değerlere ilişkin tutumlar üzerinde etkili olduğunu tespit ettiği çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre ortalamalar incelendiğinde;

Erkek öğrencilerin değerler eğitimi anketi puan ortalamalarının kız öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu,

Erkek öğrencilerin toplumsal ve dini değerler alt boyutu puan ortalamalarının kız öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu,

Erkek öğrencilerin bireysel değerler alt boyutu puan ortalamalarının kız öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu,

Erkek öğrencilerin demokratik değerler alt boyutu puan ortalamalarının kız öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Taşmektepligil vd. (2006) göre beden eğitimi dersi, öğrencilerin arasındaki ikili ilişkilerinin gelişmesinde etkilidir. Cinsiyet değişkenine göre değerler eğitimi anketi puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmamasının beden eğitimi ve spor dersinde eğitsel oyunlar oynanırken ve takım çalışmaları yapılırken öğrenciler arasındaki etkileşimin fazla olmasıyla ve fair-play, takım oyunu, rakibe saygı duyma gibi somut yaşantıların kazandırılmasıyla bağlantılı olduğu söylenebilir.

Sosyal etkileşim bireyin öğrenmesi için çok önemlidir. Bireyler başkaları ile birlikte, birey olarak yapabileceklerinden daha fazlasını gerçekleştirir. İşbirlikli öğrenme, Beden Eğitimi Spor Öğretiminde önemli bir öğretim yaklaşımıdır. Birey aynı etkinliğe katılan bir grubun içinde yer alması, onlarla iletişim kurması, dönütler alması ve akran değerlendirmelerine maruz kalması onun psikomotor öğrenme sürecini hızlandıracaktır (Topkaya, 2007).

Cinsiyet değişkenine göre benzer çalışmalar incelendiğinde;

Akandere vd. (2009) spor yapan öğrencilerin ahlak yargı düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre bir fark olmadığını, Demirhan İşcan (2007) değerler eğitiminde kız öğrencilerin bilişsel davranış açısından, erkek öğrencilere göre daha başarılı olduğunu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre değerlere ilişkin daha fazla olumlu nitelikte davranış sergilediğini, Engin (2014) cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olmadığını ifade etmektedir. Gibson ve Schwartz (1998) kadınların ve erkeklerin, benzer dili konuşan bir toplumda sosyalleşmesinden dolayı, edindikleri değer yargıları ya da olguların benzer anlamlara sahip olabileceğini, bu sebeple, cinsiyetler arasındaki farklılıklara değinen teorilerin, değerlerin yapısında cinsiyet farklılıklarını gerekli biçimde gösteremeyebileceğini ifade etmektedir. Gibson ve Schwartz'a (1998) göre cinsiyet ve değerler üzerine yapılan çalışmalarda, belirsiz sonuçlar ortaya çıkmıştır. Kesin olarak değerler konusunda cinsiyet farklılıkları belirlenmiştir ya da belirlenmemiştir gibi bir sonuca ulaşmak güç olmaktadır. Erkol (2015) Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre değer algıları arasında anlamlı bir farklılaşma bulmuştur. Feather (1998, Akt.

Uyguç (2003)) ise cinsiyet değişkenine göre bütünleştirilmiş değerler eğitimi programı alanyazında cinsiyet değişkeninin etkisi konusunda farklı sonuçlara ulaşıldığını, bazı çalışmalarda cinsiyet değişkeninin kızlar lehine farklılık oluşturduğu, bazı çalışmalarda erkekler lehine farklılık oluşturduğu, bazı çalışmalarda ise cinsiyete göre farklılaşma olmadığını belirtmektedir.

Sporcu lisansına sahip olma değişkenine göre değerler eğitimi anketi puan toplamalarında lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı öğrencilerin daha fazla değer kazandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Spor faaliyetleri ahlakla bağlantılıdır (Çağrı,1981). Sosyal faaliyetlere katılmak benlik saygısını olumlu yönde etkilemesinden dolayı kişiliğin şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir (Doğan vd., 1994). Sporun amacı, insanları beden ve ruhen dengeli bir kişilik yapıları oluşturmalarını sağlamaktır (Hesapçıoğlu, 1994). Spor, disiplin, barış, eşitlik, hoşgörü, erdem, hak, hukuk, haz, mutluluk, sevgi ve saygı gibi insan onuruna yakışan kavramları bünyesinde taşımaktadır (Orhun,1992). Spor, madalyaların ve ödüllerin ötesinde, topluma, disiplini, kurallara saygıyı ve sosyal barışa inanmış fertleri kazandırır (Güven, 1992). Sosyal bir etkinlik olan sportif aktivitelere katılımı bireyin psikolojik ve toplumsal gelişimini olumlu yönde etkiler. Sporcularla sporcu olmayanların kişilik özelliklerinin farklı olduğu bildiren çalışmalar mevcuttur (Weinberg and Gould, 2007). Saygılı vd. (2015) ise alanyazında yer alan dikkate alındığında spor yapma durumunun kişilik özelliklerini olumlu etkilediğini ifade etmektedir.

Sporcu lisansına sahip olma değişkenine göre ortalamalar incelendiğinde;

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı öğrencilerin değerler eğitimi anketi ve alt boyutu puan toplamalarının sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından yüksek olduğu,

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı öğrencilerin toplumsal ve dini değerler alt boyutu puan toplamalarının sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından yüksek olduğu,

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı öğrencilerin bireysel değerler alt boyutu puan toplamalarının sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından yüksek olduğu,

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı öğrencilerin demokratik değerler alt boyutu puan toplamalarının sporcu lisansına sahip olmayanların ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Sporcu lisansına sahip olma değişkenine göre benzer çalışmalar incelendiğinde;

Küçük ve Koç (2004), spora katılan insanların kişilik gelişimlerinin spor tarafından desteklendiğini belirtmektedir. İngiltere’de yapılan milli takımlar düzeyinde 57 tenisçinin katıldığı bir çalışmada, tenisçilerin spor yapmayanlara göre dışa dönük kimseler olduğu anlaşılmıştır (Tiryaki, 2000). Güven (1992) spor yapan bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığının yüksek olduğunu; Akandere vd. (2009) spor yapan öğrencilerin yapmayanlara göre daha yüksek ahlak yargı düzeyine sahip olduğunu; Saygılı vd. (2015) düzenli spora katılan öğrencilerin sorumluluk duygularını arttırdığı ve dışa dönük bir kişilik kazandıklarını; Erkol(2015) spor yapıp yapmama değişkenine göre spor yapanlarda algı düzeyinin daha yüksek olduğunu; Yıldırım ve Özcan (2011) ise lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan öğrencileri incelediği çalışmada takım sporu ve bireysel spor yapanlar lehine anlamlı fark bulmuştur.

Lisanslı olarak yapılan spor türü değişkenine göre değerler incelendiğinde anlamlı farklılıklar olduğu, beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak bireysel spor yapan öğrencilerin lisanslı olarak takım sporları yapan öğrencilere ve sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilere göre değerler eğitimi anketi puan ortalamalarının yüksek olduğu; beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak takım ve bireysel sporlarla uğraşan öğrencilerle lisanslı sporcu olmayan öğrenciler karşılaştırıldığında lisans sahibi olan öğrenciler lehine farklılıklar olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile beden eğitimi ve spor dersine katılan bireysel sporlarla uğraşanların daha çok değer kazandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Lisanslı olarak yapılan spor türü değişkenine göre değerler incelendiğinde;

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerin değerler eğitimi anketi ve alt boyutu puan ortalamalarının lisanslı olarak takım sporları yapan öğrencilerin ortalamasından yüksek olduğu,

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerin toplumsal ve dini değerler alt boyutu puan ortalamalarının lisanslı olarak takım sporları yapan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu,

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerin bireysel değerler alt boyutu puan ortalamalarının lisanslı olarak takım sporları yapan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu,

Beden eğitimi ve spor dersine katılan lisanslı olarak bireysel sporları yapan öğrencilerin demokratik değerler alt boyutu puan ortalamalarının lisanslı olarak takım sporları yapan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Takım sporları ve bireysel sporlar yapanlar arasında değer kazanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir Ayrıca spor yapan öğrencilerin yaptıkları spor branşına göre ahlak yargı düzeyleri farklılık göstermemektedir (Akandere vd.,2009).

Salar vd. (2012) yaptığı araştırmada, takım ve ferdi sporcuların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığını ifade etmektedir.

Bloom vd. (2007)'ye göre, takım sporları yapan sporcular sosyal beceri düzeyleri konusunda daha yüksek puanlara sahiptir (Akt. Gezer, 2010).

Yıldırım ve Özcan (2011) yaptıkları araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak spor ile sosyal beceri arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu ancak takım ya da bireysel spor yapma yılının bireylerin sosyal beceri düzeylerinde farklılık yaratıp yaratmadığı konusunda kesin ifadeler kullanılamayacağını belirtmektedir.

Saygılı vd. (2015) yaptığı çalışmada ise takım sporu ve bireysel spor yapmanın kişilik özelliklerinde önemli bir farklılaşmaya yol açmadığını ifade etmektedir.

Yıldırım ve Özcan (2011) takım sporlarıyla uğraşan öğrencilerin bireysel spor yapanlara göre daha sosyal oldukları, bireysel spor yapan öğrencilerin ise hiç spor yapmayan öğrencilere oranla sosyal becerilerinin yüksek oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Özdenk (2015) ise takım sporcularının sedanterler ve bireysel sporla uğraşan sporculardan daha yüksek ortalamalara sahip olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç olarak;

Beden eğitimi ve spor dersi vasıtasıyla değerler eğitiminde yaş değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Beden eğitimi ve spor dersi vasıtasıyla değerler eğitiminde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı; ancak puanlar incelendiğinde erkek öğrencilerin değer kazanımı puan ortalamalarının kız öğrencilerin değer kazanımı puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Beden eğitimi ve spor dersi vasıtasıyla değerler eğitiminde sporcu lisansı değişkenine göre derse katılan ve sporcu lisansına sahip olanlar lehine anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor dersi vasıtasıyla değerler eğitiminde spor türü değişkenine göre derse katılan bireysel sporlar ya da takım sporu yapan öğrenciler karşılaştırıldığında bireysel spor yapan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilere toplumsal ve dini değerleri, bireysel değerleri ve demokratik değerleri kapsayan değerler eğitimi anketindeki değerleri kazandırmada etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durumun, yapılan ders içi etkinliklere ve serbest zaman etkinliklerine katılım sağlamanın öğrencilere adil oyun, eşit oyun hakkı ve takım eşleşmesi gibi somut yaşantılar kazandırdığından kaynaklandığı söylenebilir.

Öneriler:

- Beden eğitimi ve spor dersi üzerine yapılan bu araştırma diğer dersler üzerine yapılabilir.
- Araştırma özel okulları kapsayacak şekilde genişletilebilir.
- Cinsiyet değişkeni bakımından kız öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine katılımının teşvik edilmesi sağlanabilir.
- Beden eğitimi ve spor dersine katılan sporcu lisansına sahip olmayan öğrencilerin değer düzeyleri ölçüldükten sonra lisanslı olarak spor yapmaya yönlendirilebilir ve bu öğrencilerin kazanım düzeyleri yeniden ölçülüp karşılaştırma yapılabilir.

- Beden eğitimi ve sporun öğrencilerde değer gelişimine önemli katkılar sağlaması sebebiyle okullarda beden eğitimi ve spora ayrılan ders saatlerinin ve kursların artırılması sağlanabilir.
- Beden eğitimi ve spor dersinde öğrencilere kazandırılması planlanan değerlerden kazanım puanı en fazla olan değerlere nazaran daha düşük puanlara sahip olan değerlerin öğrencilere kazandırılması için çalışmalar yapılabilir.

6. KAYNAKLAR

- ABRAMS, R. (2000). İç Çamaşırların Her Zaman Temiz Olmalı, Profilo Yayınları, İstanbul.
- AÇIKADA, C. & Ergen, E. (1990). Bilim ve spor. Ankara: Büro Tek.
- AGLE, B. R. ve CALDWELL, C. B. (1999). "Understanding research on values in business", *Business & Society*, 38(3), 326-387.
- AKANDERE, M., BAŞTUĞ, G., GÜLER, E. D. (2009). Orta Öğretim Kurumlarında Spora Katılımın Çocuğun Ahlaki Gelişimine Etkisi, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 3, Sayı 1, 2009.
- AKBABA-ALTUN, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, İstanbul: EDAM. C. 1 (81), 7-18.
- AKBAŞ, O. (2004). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- AKBAŞ, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Aralık 2008, Cilt 6, No:16, s.9-27.
- AKINCI, A. (2005). Hayata Anlama Vermede Dini Değerlerin ve Din Öğretiminin Rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (9), 7-24.
- ALADAĞ, S. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- AMMAN, M. T. (2000). Spor sosyolojisi. C. İkizler (Ed.), Sporda sosyal bilimler (Bölüm 3). İstanbul: Alfa.
- ANONİM (2008). Spor Şurası, T.C Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Ankara, s.213.
- ANONİM (2015). <https://www.easygotousa.org/tr/news/takm-sporlar-m-bireysel-sporlar-m.html> Erişim:10.09.2018.
- ANONİM (2016). <http://www.kpsskonu.com/egitim-bilimleri/program-gelistirme/egitim-turleri/> (Erişim:15.11.2018).
- ANONİM (2017). <https://www.devlette.com/formal-egitim-informal-egitim-nedir-ne-demektir-farklari-nelerdir/> (Erişim:12.11.2018).
- ARACI, H. (1999). Okullarda Beden Eğitimi: Öğretmenler ve Öğrenciler İçin. Bağırhan Yayinevi, Ankara.
- ARSLAN, M. (2006). "Değişen Değerler ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Programlarına Yansıması", II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı. 26-28 Mayıs 2005. Van: Milli Eğitim Basımevi, 182-192.
- ARSLAN, R. (1979). "Beden Eğitimi Bilgileri" PAÜ. Eğitim Fak. Derg., Sayı:1, 1996, s.81.
- ASAGEM (2010). (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü) Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması, Ankara.

- ASTİLL, B. R., FEATHER, N. T. ve KEEVES, J. P. (2002). A multilavel analysis of the effects of parents. teachers and schoolson student values. *Social Psychology Education*, 5, 345-363.
- ATAY, S. (2003). Türk Yönetici Adaylarının Siyasal ve Dini Tercihleri ile Yaşam Değerleri Arasındaki İkilski. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (13), 87-120.
- ATEŞ, TULUNAY Ö. (2017) ‘‘Türkiye’de Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilere Kazandırılması İstenen Olumlu Özellikler Üzerindeki Etkisi’’ *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 15, No. 34, 41-60, Aralık 2017.
- AYDIN A. (2000) *Sınıf Yönetimi*. İstanbul, Alfa Yayın Basımevi, 2000.
- AYDIN, G. (1988). Çocuğun kişilik gelişiminde öğretmenin rolü, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Ankara: Rehber Yayınevi, Sayı:129, s.15.
- AYDIN, M. Z., ve AKYOL GÜRLER, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar* (1. baskı). Ankara: Nobel.
- AYDIN, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 121-144.
- AYDIN, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış*, 7 (19): 39-45.
- AYPAY, A. (2010). Genel Öz Yeterlik Ölçeği’nin (GÖYÖ) Türkçe’ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-131.
- BACANLI, H. (1999). *Gelişim ve Öğrenme*, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BACANLI, H. (2011). Değer, değer midir? *Eğitime Bakış*, 7 (19): 19-21.
- BAIER, K. (1967). ‘‘The concept of value’’, *The Journal of Value Inquiry*, 1(1), 1-11.
- BALCI, F. A., ve YANPAR YELKEN, T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin ‘‘değer’’ kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 81-90.
- BALCI, N. (2008). ‘‘İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Etkililiği’’ *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- BALOĞLU, M., ve BALGALMIŞ, E. (2005). İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin özdeğerlerinin betimlenmesi: Tokat ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 1931.
- BAŞARAN, İ.E. (1987). Demokrat öğrenci nasıl yetiştirilir. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19/1-2, 111-116.
- BAŞARAN, T.E. (1992). *Yönetimde İnsan İlişkileri*, Ankara: Gül Yayınevi.
- BAUMANN, S. (1994). *Uygulamalı spor psikolojisi* (1. Baskı). (C. İkizler ve Özcan Çev.). İstanbul: Alfa.
- BERKANT, H. G., ve Efendioğlu, A., Sürmeli, Z. (2014). Değerler Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 9 (5), 427-440.
- BİLGİN, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- BLOOM, E.L., KARAGİANNAKİS, A., TOSTE, J.R., ve HEATH, N.L. (2007). Severity of Academic Achievement And Social Skills Deficits. Canadian Journal of Education, 30(3), 911-930.
- BRADSHAW, Y., HEALEY, J. F., SMİTH, R. (2001). Sociology for a New Century, Pine Forge Presss.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2005). Anket geliştirme. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(2), 133-151.
- CAFOĞLU, Z. (2007). Eğitim Bilimine Giriş: Temel Kavramlar, Grafiker Yayıncılık, Ankara.
- CARDUCCI, B. J. (2009). The psychology of personality: Viewpoints, research, and applications (2nd ed.). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- CLAUDE, B. (1989) “Temel Bir Eğitim Problemi: Değerler”, (çeviren: Vehbi Çelik), Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 92, 1989.
- COŞKUN, A. (2005). Sosyal Değişme ve Bini Normlar. İstanbul: DEM Yayınları.
- CÜCELOĞLU, D. (1999) Anlamli ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı, Sistem Yayıncılık, İstanbul 1999.
- ÇAĞLAR, A. (2005). Okul öncesi dönemde değerler eğitimi. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar 2. (Ed. M. Sevinç). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- ÇAĞRICI, M. (1981) Ahlakımız. Er-tu Matbaası, İstanbul.
- ÇAHA, Ö. (1999). Spora yaslanarak bir nefes alma. Ankara: Beta.
- ÇEKİ, G. (1986). ‘Sporcular İçin Beslenme El Kitabı’ PAÜ. Eğitim Fak. Derg., Sayı:1, 1996, s.81.
- ÇELİKKAYA, H. (1996). Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi. İstanbul: Alfa Yayınları.
- DALKIRAN, O., TUNCEL F. (2007). (Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersinin seçmeli ders olarak işlenmesinin öğrenciler gözüyle değerlendirilmesi. Ankara, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2007; 5 (1): 37–42.
- DEMİR, S.B., ve KÖÇER, M. (2006). “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçların Gerçekleşme Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”,II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı. 26-28 Mayıs 2005. Van: Milli Eğitim Basımevi, 111-150.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H., ve TOKDEMİR, M. A., (2008). “Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, içerik ve işlev”, Değerler Eğitimi Dergisi, 6(15), 69-88.
- DEMİREL, Ö. (2005) Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Sanatı, 8.Baskı, Pegem A Yayıncılık, 2005.
- DEMİREL, Ö., ve ÜN, K. (1987) Eğitim Terimleri, Şafak Mat., Ankara, 1987.
- DEVECİ, H. (2015). Value education through distance learning: opinions of students who already completed value education. Turkish Online Journal of Distance EducationTOJDE 16(1), 112-126.

- DEVİRANİ, T. K. (2010). Kişisel Değerlerin Kuramsal Yapısı ve Pazarlamadaki Uygulamaları. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(1), 49-70.
- DİLMAÇ, B. (1999). İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitiminin verilmesi ve eğitimin ahlaki olgunluk ölçeği ile sınanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Bülent Dilmaç, Hasan Bozgeyikli, Yahya Çıkılı, Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 6, No. 16, 69-91, Aralık 2008).
- DİLMAÇ, B. (2002). İnsanca değerler eğitimi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- DİLMAÇ, B. (2007). Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği ile Sınanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DOĞAN, İ. (2007). Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. (26–28 Kasım 2004).
- DOĞAN, O., (2005). Spor psikolojisi. Adana: Nobel.
- DOĞAN, O., DOĞAN S., ÇORAPÇIOĞLU A. (1994). Üniversite öğrencilerinde depresyon yaygınlığı ve bazı değişkenlerle ilişkisi. C.Ü. Tıp Fak. Dergisi, 16(2):148-151.
- DOĞANAY, A., (2006). Değerler eğitimi. C. Öztürk (Ed.). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi “yapılandırmacı bir yaklaşım”. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DOĞANAY, A., SEGGIE, F. N., CANER, H. A. (2012). Değerler Eğitiminde Örnek Bir Proje: Avrupa Değerler Eğitimi Projesi. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, 2(3), 83-96.
- DÖKMEN, Ü. (2002). Varolmak, Gelişmek, Uzlaşmak, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- DÖNMEZ B., Cömert M. (2007) “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Değer Sistemleri”, Değerler Eğitimi Dergisi, 5 (14), 2007.
- ENGİN, G. (2014). Türkçe ve Beden Eğitimi Öğretim Programları ile Bütünleştirilmiş Değerler Eğitimi Programının Etkililiği, Doktora Tezi, Çanakkale, 2014.
- ENGİN, G., UYGUN, S. (2014). Türkçe ve Beden Eğitimi Öğretim Programları ile Bütünleştirilmiş Değerler Eğitimi Programının Etkililiği, Journal of Theory and Practice in Education / Eğitimde Kuram ve Uygulama Articles /Makaleler-2014, 10(4): 942-969.
- ERDEM, A.R. (2003). “Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler.” Değerler Eğitimi Dergisi, Ekim 2003, S.1, ss.55-72.
- ERGÜN, S. (2013). Ergenlere Verilen Değerler Eğitiminin Öz Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Etkisinin Sınanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ERKAL, M. (1982). Sosyolojik açıdan spor. İstanbul: Filiz.
- ERKOL, A. (2015). Bilecik İlinde Bulunan 7-12. Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum ve Davranışlarının Değerler Eğitimi

Açısından İncelenmesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2015.

- ERTÜRK, S. (2013). Eğitimde program geliştirme. Ankara: Edge.
- FİDAN, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, 2(2), 1-18.
- FİDAN, N. (1985). Okulda Öğrenme ve Öğretmen. Ankara: Alkım Yayınları.
- FİDAN, N., ve ERDEN, M. (1991). Eğitime Giriş, Peryal Mat. San. Tic. Ltd. Şti, Ankara 1991.
- FİLİZ, Z. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşmesinde spora katılımın değerlendirilmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(3), 192-203.
- GEZER, D. E. (2010). Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Sosyal Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- GEZGİN, M.F., AMMAN, T. (1993). Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, Manisa, 234-237.
- GÖKDERE, M., ve ÇEPNİ, S. (2003). Üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü. Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (2).
- GÖKMEN, H. (1988). Gençlerin Gelişiminde Beden Eğitiminin Rolü (Fiziksel Psikolojik ve Sosyal Gelişme). Orta öğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları. Türk Eğitim Derneği VI. Toplantısı, 5-6 Mayıs 1988, T. E. D. Yayınları, Şafak Matbaacılık, S. 59-68.
- GÜNGÖR, E. (1993). Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar. Ankara: Ötüken Yayınları.
- GÜNGÖR, E. (1996). Değerler psikolojisi, Hollanda: Türk Akademisyenler Birliği Yayınları.
- GÜNGÖR, E. (1998). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. Profesörlük Tezi, Ötüken Yayınları, 7 Nisan 2015 tarihinde www.m.friendfeed-media.com sayfasından erişilmiştir.
- GÜNGÖR, E. (2000). Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- GÜRPINAR, B. TOPRAK, S., AYVALLI, M., WHITEHEAD, J., (2018). Beden Eğitimi ve Sporda Değerler ve Değer Sistemi: Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması İçin Genç Türk Sporcu Öğrencilerle Bir Araştırma, Kastamonu Education Journal, November 2018 Volume:26 Issue:6.
- GÜRPINAR, R. (2016). Çevirenin Önsözü, Altyapı Sporlarında ve Beden Eğitiminde Değerler, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- GÜVEN, Ö. (1992). Spor Anlayışımız ve Sporun Sosyo-Ekonomik İşlevi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8 (1), 35.
- GÜVENÇ, B. (1972). İnsan ve Kültür: Antropolojiye Giriş. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, 1972.

- HALDANE, J. (2004). "The nature of values". In J. Haldane (Ed.), Values, Education and the Human World (pp. 1-13). UK: Imprint Academic. Halstead.
- HALSTEAD, J. M. (1996). "Values and values education in schools". In J. M. Halstead, M. J. Taylor (Eds.). Values in Education and Education in Values (pp. 3-14). England: Falmer Press.
- HALSTEAD, J. M. (2005). Values and Values Education in Schools. J.Mark Halstead and Monica J.Taylor (Editors), Values in Education and Education in Values (pp. 2- 14). London, Washington D.C.: A Member of the Taylor & Francis Group.
- HALSTEAD, J.M., ve TAYLOR, J.M. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research. Combridge Journal of Education.
- HARMANDAR, İ. H. (2000). Beden eğitimi ve sporda özel öğretim yöntemleri. Kütahya: Alp.
- HESAPÇIOĞLU, M. (1994). Öğretim İlke ve Yöntemleri, Beta Basım Yayın, İstanbul, s.8.
- HÖKELEKLİ, H. (1985). Dini Kişiliğin Kuruluşunda İradenin Rolü, Diyanet İlmi Dergisi, C.21.
- HÖKELEKLİ, H. (2006). Değerler odaklı eğitim. Değerler Eğitimi Merkezi Bülteni, 1, 50-55.
- HÖKELEKLİ, H. (2011). Değerler Psikolojisi ve Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- IZGAR, G. (2013). İlköğretim Okulu 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Demokratik Tutum ve Davranışlarına Etkisi, Doktora Tezi, 2013, Konya.
- İMAMOĞLU, F. (1992). Beden eğitimi ve sporun genel eğitim içinde yeri. Ankara, Eğitim Dergisi, 1992; 1(2).
- İNAL, A. N. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Bilimi. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2003.
- İŞCAN, C. D., (2007). İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- JERSİLD, T. A. (1978). Gençlik psikolojisi. (İ. N. Özgür, Çev.). İstanbul: Takıloğlu.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (1981). Çocuğun Değeri, Boğaziçi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- KALE, N. (2007). Nasıl Bir Değerler Eğitimi? Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (26–28 Kasım 2004), 313–322, ed. Recep Kaymakcan, Seyfi Kenan, Hayati Hökelekli, Z. Şeyma Arslan, Mahmut Zengin. İstanbul: DEM Yayınları.
- KAPKIN, B., ÇALIŞKAN, Z., SAĞLAM, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 Yılları Arasında Değerler Eğitimi Alanında Yapılmış Lisansüstü

Çalışmaların İncelenmesi Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 16, No. 35, s. 185-209, Haziran 2018.

- KARASAR, N. (2004). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KASAPOĞLU, H. (2013). Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler. Milli Eğitim Dergisi, S. 198, s. 97- 104.
- KAYMAKCAN, R., MEYDAN, H. (2011). “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi.” Değerler Eğitimi Dergisi 9/21 (Haziran 2011): 29-55.
- KESKİN C, S. (2012). "Çocuklar için ‘değer’ neyi çağırıyor? Değerleri gündelik hayata aktarmaya yönelik bir tespit çalışması”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(2), 1491-1512.
- KESKİN, Y. (2008). Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KESKİN, Y. (2016). “Değer Sınıflaması Üzerine Aksiyonel Bir Deneme / An Actional Study on Value Classification”, TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/3 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9467>, p. 1485-1510.
- KESKİN C. S. ve KESKİN, Y. (2009). "Cumhuriyet dönemi ilkokul (İlköğretim 1. Kademe) sosyal bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak “barış” ın yeri". Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17), 69-92.
- KESKİNOĞLU, M. Ş. (2008). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KIRSCHENBAUM, H. (1995). Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings, Allyn&Bacon Company, Massachusetts.
- KIZILÇELİK, S., & ERJEM, Y. (1994). Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü. Ankara: Atilla Kitabevi.
- KOÇ, K. (2007). İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar, Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KÖKNEL, Ö. (1982). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KUÇURADI, İ. (1971). İnsan ve Değerleri, İstanbul: Anka Yayınları.
- KULAKSIZOĞLU, A. ve DİLMAÇ, B. (2000). İnsani değerler eğitimi programı. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 12, 199- 208.

- KUNDUROĞLU, T. (2010). 4. Sınıf Fen Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş Değerler Eğitimi Programının Etkililiğinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KUTER, Ö. F., ve KUTER, M. (2012). Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama Journal of Education and Humanities: Theory and Practice Cilt (Vol): 3 Sayı (No): 6 Güz (Fall) 2012, 75-94.
- KÜÇÜK, V., KOÇ, H. (2004). Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 10, 131–142.
- LİCKONA, T. (1992). Educating for Character (How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility), Bantam Books.
- MASLOVATY, N. (2003). “The placement of moral contents: Priorities and structures of the belief system of teachers and high school students”, Educational Research and Evaluation, 9(1), 109-134.
- MEB (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4.-5. sınıf öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2018). Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 5,6,7 ve 8. Sınıflar). Ankara,2018, s.4-9.
- MEHMEDOĞLU, U. (2006). Gençlik, değerler ve din: Küreselleşme, ahlak ve değerler. (Ed. U. Mehmedoğlu ve Mehmedoğlu). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- MEINBERG, E. (1991). Die Moral in Sport, Meyer und Meyer Verlag, Aachen.
- MEM (2018). <http://www.istmem.com/Sayfa/24/Degerler-Egitimi.aspx> Erişim Tarihi:24.12.2018 Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). T.C. Resmi Gazete, 14574, 24.06.1973.
- MENGÜTAY, S. (1997). Okul Öncesi ve İlkokullarda Hareket Gelişimi ve Spor, İstanbul,1997.
- MERTER, F., ve ŞEKERCİ, H. (2015). “Değerlerin kaybolma durumuna ilişkin sınıf öğretmeni görüşlerinin değerlendirilmesi”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 10/3 Winter 2015, p. 851-874<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7987>, ANKARA-TU.
- MEYDAN H., KAYMAKCAN R. (2014). Ahlak,Değer ve Eğitimi, Dem Yayınları, İstanbul,2014.
- MICHAELIS, U. J. (1988). Social Studies for Children (A Guide to Basic Instruction) (Ninth Edition). New Jersey: Prentice Hall Inc. ss.361.
- NAYLOR, D. T., DİEM, R. A. (1987). Elementary and Middle School Social Studies. New York: Random House.
- NESLİTÜRK, S. (2013). Anne Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- NUTKU, U. (2011). Değerler Bütününde Mekan Değeri, Tarihe Yön Veren Bursa Kitabı, Bursa: Bursa Kültür A.Ş.
- ORHUN, A. (1992). “Fair Play Okul Sporunda Bir Eğitim İlkesidir”, Spor Bilimleri II.Ulusal Kongre Bildirileri, 20-22 Kasım 1992, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ÖCAL, A., ve YİĞİTTİR, S. (2010). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24, 407416.
- ÖĞRETİCİ, B. (2011). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimine Yönelik Uygulamaların Etkililiğinin Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖNCÜL, R. (2000). Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ÖZDAŞ, F. (2013). Okullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZDENK, S. (2011). Düzenli egzersizin Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin problem çözme becerileri üzerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- ÖZDENK, S. (2015), Bireysel ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular ile Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zeka ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aralık 2015.
- ÖZENSEL, E. (2003). “Sosyolojik bir olgu olarak değer”, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(3), 217-239.
- ÖZGENER, Ş. (2004). İş Ahlakının Temelleri Yönetmel Bir Yaklaşım, Nobel Yayın, Ankara.
- ÖZGÜVEN, İ. E. (1994). Psikolojik Testler. Ankara: PDREM Yayınları.
- ÖZKAN, R. (2008). İlköğretim Öğretmenlerinin Himayeci Değerlerle İlgili Görüşleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 41(1), 241-254.
- ÖZSOY, S. (2007). Değerlere dayalı bir ortam yaratmak eşittir daha iyi bir dünya yaratmak. İlköğretmen Dergisi, 14, 30–34.
- ÖZTÜRK S, A. (2011). Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZTÜRK, E. (2009). Hayat bilgisi dersinde değer eğitimi ve örnek uygulamalar. Selahiddin Öğülmüş, (Ed.), İlköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- ÖZTÜRK, Ü. (1982). Orta Dereceli Okullarda Beden Eğitimi. Güven Matbaası, İstanbul.

- PEHLİVAN A.İ. (2002). Yönetsel, Mesleki ve Örgütsel Etik, Ankara: Pegem Yayınevi.
- PEHLİVAN, Z. (2004). Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi, Spor metre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, II (2), s. 49-53.
- PETERSON, L. R. ve SKIBA, R. (2001). Creating school climates that prevent school violence. the clearing house; Proquest Education Journal, Jan Feb 2001; Volume 74, Number 3.
- PETERSON, R.L. ve SKIBA, R. (2001) Creating School Climate That Prevent School Violence. Clearing House, 74, 155-163.
- PRİNCE-GİBSON, E. ve SCHWARTZ, S.H. (1998). Values priorities and gender. Social Psychology Quarterly. 61(1) 49-67.
- PUENTE, A. E., AWKARD, J., TESH, T., ve SOUTHARD, D. (1986). "Values of psychology and nonpsychology majors", Psychological Reports, 59, 880-882.
- ROBBİNS, S. (1994). Örgütsel Davranışın Temelleri. (Çev. Sevgi Ayşe Öztürk) . San Diego State University: Prentice-Hall Internaional, Inc Rokeach, Milton. (1973) The Natura of Human Values, The Free Press, New York.
- ROCCAS, S. (2005). Religion and Value Systems. Journal of Social Issues, Vol. 61. No.4. 747-759.
- SAĞLAM, E., GENÇ, S. Z. (2015). İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 4/4 2015 s. 1708-1728, TÜRKİYE.
- SALAR B., HEKİM M., TOKGÖZ M. (2012). 15-18 Yaş Grubu Takım ve Ferdi Spor Yapan Bireylerin Duygusal Durumlarının Karşılaştırılması, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 4 Sayı: 6 2012 Bahar.
- SARI, M. (2007). Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek "Okul Yaşam Kalitesi" ne Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAYGILI, G., ATAY E., ERASLAN M., HEKİM M. (2015). Düzenli Olarak Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Kişilik Özellikleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Ocak 2015 Cilt:23 No:1 Kastamonu Eğitim Dergisi 161-170.
- SAYGIN, M., ve SAYGIN, GÜVENÇ A. (2015). Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Nisan, 2015 Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2015.
- SCHWARTZ, S. (1996). Values priorties and behavior: applying a theory of integrated values.
- SCHWARTZ, S. H. (1992). Universals In The Content and Structure Of Values: Theoretical ADVANCES and Empirical Tests In 20 Countries. Advances İn Experimental Social Psychology, 25, 1-65.

- SCHWARTZ, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of social issues*, 50(4), 19-45.
- SCHWARTZ, S. H. (2006). “Les valeurs de base de la personne: Théorie, mesures et applications [Basic human values: Theory, measurement, and applications]”, *Revue Française de Sociologie*, 47, 249-288.
- SCHWARTZ, S. H. ve Bilsky, W. (1987). Towards a psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550-562.
- SENEMOĞLU, N. (2002). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.
- SİLİLAH, M. (2000). *Sosyal Psikoloji*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- SOYER F., CAN Y., GÜVEN H., HERGÜNER G., BAYANSALDUZ M., Tetik B. (2010). Sporculardaki başarı motivasyonu ile takım birlikteliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>, 01.05.2019.
- SPRANGER, E. (1928). *Types of men*. Halle: Max Neimeyer.
- Schwartz, S. H. (1992). “Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries”. In M. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 1-65). New York: Academic Press.
- SUNAY, H., SARACALOĞLU, A. S. (1997). Türk Sporcusunun Spordan Beklentileri ile Spora Yönelten Unsurlar, 4-6 Aralık 1997 Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Poster Bildirisi.
- ŞAHİN, M. (2005). *Yarışmaya ve Yaşamaya Yansıyan Etik, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu*, Manisa.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü (2010). “Türkiye’de aile değerleri araştırması”. M. Turgut (Ed.). Ankara: Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri.
- TAŞMEKTEPLİGİL, Y., YILMAZ, Ç., İMAMOĞLU, O., KILCIGİL, E. (2006) “İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi” *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2006, IV (4).
- TDK (2018). *Büyük Türkçe Sözlük* Erişim: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c28cdf26ce6a3.11865437 adresinden 18.09.2018 tarihinde elde edilmiştir.
- THROW, C. (1971). *Paths to educational reform*. Akbaş, O. (2004). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış doktora tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TİRYAKİ, Ş. (2000). *Spor psikolojisi*. Ankara: Eylül.
- TİSK (1997). *Türkiye’de ve Dünya’da Mesleki Eğitim: Türk Özel Sektörünün Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayını, Ankara, 1997.
- TOPKAYA, İ. (2007). *Hareket Beden Eğitimi ve Spor Öğretiminde Öğrenme ve Öğretimin Temelleri*, Nobel Yayınları, 2007 Ankara.

- TSİROĞİANNİ, S., ve Gaskell, G. (2011). "The role of plurality and context in social values", *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 41(4), 441-465.
- TURAN, S., ve AKTAN, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Bahar 2008, 6(2), s.227-259.
- TURGUT, F. M. (1997) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, 10. Baskı) Ankara Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 09.11.1982.
- TÜSİAD (1991). *Türk Toplumunun Değerleri*, Yayın No: TÜSİAD-T/a1,6.145, Boyut Matbaacılık, İstanbul.
- TYLOR, W. R. (1950). *Basic Principles of Curriculum Development and Instruction*, University of Chicago Pres. Akt: Selahattin Ertürk (1988). *Eğitimde Program Geliştirme*. İstanbul: Yekentepe Yayınları.
- UNESCO (2005). *Living Values Education*, 27 Ekim 2018 tarihinde www.livingvalues.net sayfasından erişilmiştir.
- URAL, Ş. (1999). Demokrasi kavramı, toplumsal değerler ve birey. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: XL, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/743/9508.pdf>, Erişim tarihi: 07.04.2010.
- UYGUÇ, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi. *D.E.Ü.İ.B.F. Dergisi*, 18(1), 93-103.
- UYŞAL, E. (2008). Çağımızda Değer Kaymalarının Doğurduğu Sonuçlar ve Etik Kimliğin Korunması. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 67-79.
- UZUNKOL, E. (2014). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Özsaygı Düzeyleri, Sosyal Problem Çözme Becerileri ve Empati Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- VARIŞ, F. (1988) *Eğitimde Program Geliştirme 'Teori ve Teknikler'*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:157, Ankara.
- VARIŞ, F. (1998). *Temel Kavramlar ve Program Geliştirmeye Sistemantik Yaklaşım*. İçinde A.Hakan (Ed.), *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eğitim Bilimlerinde Yenilikler*, 3-19.
- VEUGELERS, W., & VEDDER, P. (2003). Values in teaching, *Teachers and Teaching*, 9(4), 377-389.
- WEINBERG, S. R., GOULD, D. (2007). *Foundation of Sportand Exercise Psychology*, Champaign, IL: Human Kinetics Publishers, s.40.
- WELTON, D. A., ve MALLAN, J. T. (1999). *Children and Their World*, Houghton Mifflin Company, Boston.
- WINTER, P. A., NEWTON, R. M. ve KIRKPATRICK, R. L. (1998). The influence of work values on teacher selection decisions: the effects of principal values, teacher values, and principal-teacher value interactions. *Teaching and Teacher Education*, Volume 14, Issue 4, 385-400.
- YAMAN, E. (2012). *Değerler Eğitimi* (2. baskı). Ankara: Akçağ.

- YAMAN, H., TAFLAN, S. ve ÇOLAK, S. (2009). “İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler”, Değerler Eğitimi Dergisi, 7(18), 107-120.
- YAŞAR, Ş., KASA, B. ve GÜRDOĞAN BAYIR, Ö. (2015). “Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlerin ulusal ve evrensel olarak sınıflandırılması”, Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/3 Winter 2015, p. 581-600, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net.
- YAVUZ, M. (2004). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İçinde Eğitimle İlgili Temel Kavramlar. Ed: Gürsel, Musa., Hesapcıoğlu, Muhsin. Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları, 11-34.
- YAYLACI, F. (2007) İlköğretim Okulları Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. URL: <http://www.egitim.aku.edu.tr/yayla0.html>, 29/ 03/2007.
- YAZICI, K. (2006). “Değerler eğitimine genel bir bakış”, Türklük Bilimi Araştırmaları [TÜBAR], 19, 499-522.
- YEL, S., ALADAĞ, E. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- YENAL, T.H., ÇAMLIYER, H., ve SARACALOĞLU, S.A. (1999) İlköğretim ikinci devre çocuklarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin motor beceri ve yetenekler üzerine etkisi, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(3), 15-16.
- YERGİN, S. (2002). Beden eğitim ve sporun önemi. Çağdaş Eğitim. 2002; 290.
- YEŞİL, R., AYDIN, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11 (2), 65-84.
- YETİM, A. (2005). Sosyoloji ve spor. İstanbul: Morpa.
- YILDIRAN, İ., ve YETİM, A. (1996). Ortaöğretimde beden eğitimi dersinin öncelikli amaçları üzerine bir araştırma. GÜ BESYO Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(3), 36-43.
- YILDIRIM S., ÖZCAN G. (2011). Lisanslı Olarak Takım Spor ve Bireysel Spor Yapan ile Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması (2011), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt: 2011-2 Sayı: 23.
- YILDIZ, T. (2011). Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- YİĞİTTİR, S. (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 8(19), 207223.
- YİĞİTTİR, S. (2012). “İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi”, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 19, 1-15.
- YONCALIK, O., ORHAN, R. (2016). Türkiye’deki ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor alışkanlıkları, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ocak 2016 / Cilt: 6, Sayı: 1, s:355.

YONCALIK, O., KELEŞ, M. (2018). Değerler Eğitiminde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Yeri ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,2019.

YÖRÜKAN, A. (1993). Önsöz Erdem ve Mutluluk, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Arkadaşlar;

Çalışmamıza katıldığınız ve anketimizi samimi bir şekilde cevapladığınız için çok teşekkür ederiz. Saygılarımızı sunar başarı, mutluluk ve sağlık dileriz.

Demografik bilgiler

1)Cinsiyetiniz: () Kız ()Erkek

2) Yaşınız:

3)Sınıfınız:

4)Lisanslı olarak yaptığınız bir spor branşı var mı? :

() Yok ()Var

5)Kaç yıldır lisanslı sporcusunuz ?:

() Lisans Yok () 1 yıl ()2 yıl () 3 yıl ()4 yıl ()5 yıl ve üzeri

6)Hangi spor türüne katıldınız işaretleyiniz :

() Lisans yok () Bireysel sporlar () Takım sporları

Ek-2: Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Değerler Eğitimi Anketi

Beden Eğitimi ve Spor Dersinin aşağıdaki değerleri size ne derece kazandırdığını işaretleyiniz.

DEĞERLER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Adil olma değerini kazandırır.					
2. Aile birliğine önem verme değerini kazandırır.					
3. Alçakgönüllülük değerini kazandırır.					
4. Atatürkçülük değerini kazandırır.					
5. Bağımsız ve özgür düşünebilme değerini kazandırır.					
6. Cesaret, liderlik değerini kazandırır.					
7. Çalışkanlık değerini kazandırır.					
8. Demokratik olma değerini kazandırır.					
9. Doğruluk, dürüstlük değerini kazandırır.					
10. Dostluk değerini kazandırır.					
11. Empati kurma değerini kazandırır.					
12. Estetik duyguların geliştirilmesi değerini kazandırır.					
13. Eşit davranma değerini kazandırır.					
14. Fedakâr davranma değerini kazandırır.					
15. Hoşgörü- duyarlılık değerini kazandırır.					
16. İyilik yapma değerini kazandırır.					
17. İyimser olma değerini kazandırır.					
18. Kibarlık değerini kazandırır.					
19. Kültürel mirasa sahip çıkma değerini kazandırır.					
20. Misafirperverlik değerini kazandırır.					
21. Özgüven değerini kazandırır.					
22. Paylaşımçı olma değerini kazandırır.					
23. Saygılı olma değerini kazandırır.					
24. Selamlaşma değerini kazandırır.					
25. Sevgi duyma değerini kazandırır.					
26. Sorumluluk alma değerini kazandırır.					
27. Şefkat – merhamet duyma değerini kazandırır.					
28. Temiz olma değerini kazandırır.					
29. Vatanseverlik değerini kazandırır.					
30. Nazik olma değerini kazandırır.					

ÖZGEÇMİŞ

- Adı Soyadı** : Mustafa KELEŞ
- Doğum Yeri ve Yılı** : Nevşehir, 18.04.1993
- Yabancı Dil** : İngilizce
- E-posta** : mkls5050.m@gmail.com
- İlköğretim** : 1999-2007 Sulusaray Yatılı İlköğretim Bölge Okulu-
Nevşehir.
- Ortaöğretim** : 2007-2011 Özel Kardelen Anadolu Lisesi-Nevşehir.
- Lisans** : 2011-2015 Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve
Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği.
- Çalışma Hayatı** : 2015 yılında Milli Eğitim Bakanlığında Beden
Eğitimi Öğretmeni olarak çalışma hayatına başladı. Askerlik
görevini Milli Savunma Üniversitesi Deniz Astsubay Meslek
Yüksek Okulu'nda Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Elemanı
olarak yerine getirdi. Halen Milli Eğitim Bakanlığı'nda
Beden Eğitimi Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.
- Spor Hayatı** : 2006 yılında lisanslı olarak atletizm branşıyla spor
hayatına başladı. Hentbol ve futbol branşlarını lisanslı olarak
yaptı.